

diligens admodum veterum scriptorum indagator : quem cum pro nostra erga eum amicitia allocu'i fuisset, rogavimus, si aliquos libros antea nobis incognitos peregrinando per Germaniam reperisset, ut eorum pro sua in omnes humanitate copiam nobis faceret. Retulit Ligurinum quemdam egregium poetam de rebus gestis per Fridericum primum Cæsarem in monasterio quodam Franciæ Orientalis, quam nostrates Franconiam appellant, se invenisse. Eundem cum legendum ac per otium conspiciendum nobis tradidisset, existimavimus profecto dignum fore, qui per ora virum volitaret. Adhortati itaque Chunradum fuimus, ut exprimi formis curaret, neque diutius delitescere permetteret. Cumque post aliquos tractatus cum artifice sibi parum conveniret, atque hinc abire decrevisset : verehamur, cum unicui solum exemplar exstaret, ne aliquo iniquo sidere jacturam aut periculum pateretur. Nostra itaque opera et ære tandem effecimus, ut artifex ille onus subierit, partim ne vigiliæ et lucubrationes Ligurini perirent, partim etiam, ne inelyti Cæsaris nostri Friderici primi labores et egregia facinora oblivioni traderentur. Accessit his peculiaris amor patriæ. Cum enim origo nobis, et quidem omnibus, ex Suevia foret, pulchrum admodum videbatur, Fridericum, qui et ipse ex gente Sueva originem duxit, Suevorum potissimum auxilio ex tetro carcere, et post aliqua sæcula iterum in lucem prodire. Multa quidem inelyto nostro Friderico propter innumeros labores, quos pro Romani imperii decore ac majestate conservanda pertulit, Germania nostra debet : sed longe plura universa Christiana respublica, pro qua insignem ac sanctissimam illam expeditionem ad res Christianorum in Asia restituendas suscepit, et in qua postquam Armenios feliciter devicerat, ut pium et religioni Christianæ devotum Cæsarem decebat, vitam quoque cum maxima Christiani populi jactura amisit. Solius enim Friderici per eam tempestatem virtus et rei bellicæ peritia tuto Saladini regis victoriæ ac felicitati opponi, et inclinatam rempublicam Christianorum in Asia erigere potuisset. Quisquis igitur es, qui hæc legis, Ligurinum hunc, egregium virtutum Friderici Cæsaris præconem ex Germania proficiscentem ne despicias, sed alacri animo amplectere atque revolve. Reperies revera pleraque, quæ te legisse non modo non poenitebit, verum etiam plurimum juvabit.

In fine libri decimi subscriptum :

Guntheri Ligurini poetæ, clarissimi de gestis divi Friderici primi libri feliciter editi impressi per industrium et ingeniosum magistrum Erhardum Oeglin, civem Augustensem, anno sesquimillesimo et septimo, mense Aprilio.

In fine editionis :

Felici fine completus Ligurinus, et per universam Germaniam et ejus publicâ gymnasia jam notus, et juventuti Germanicæ ad legendum et enarrandum præbitus, primo Viennæ per Chunradum Celtem; Friburgi per Hieronymum Baldung; Dubingi per Heinricum Bebelium; Ingolstadi per Jacobum Philomusum; Lipsiæ per Hermannum Bostium (11), qui in prædictis gymnasiis publico stipendio Romanas litteras feliciter profitentur.

(11) Haud dubie Hermannus Buschius, quem tunc temporis Lipsiæ docuisse ostendit Burckhardus in Vita Herm. Buschii, p. 164.

IN LIGURINUM DISSERTATIO PRIMA.

De operis auctore, ætate, fatis ac editionibus.

§ I. — De Ligurini auctore ejusque nomine.

Magna, ut ferme solet in rebus dubiis, de Ligurini auctore inter eruditos disceptatio contentioque est. Ac de nomine quidem primos editores parum caute tradidisse vel ex hoc intelligitur, quod ipsi sibi non constant. Principio operis *Ligurinum* appellant, nec satis apparet, an patriam aut nomen proprium indicasse velint. Postremum P. Pithæo videtur. Quidquid admittas, utrinque hallucinari testis est (11*) ipsemet auctor, inditum libro Ligurini titulum disertis verbis enuntians l. x, v. 615 et sq.

Doctos, quorum tutandus amore
Atque fovendus erit, noster Ligurinus adoret.

Quo magis ego miror, non modo primos illos editores, sed recentiores etiam et magni nominis eru-

A Melanchthonem (12), Gyraldum (12*), Pagium (13) et Jos. Anton. Saxium (13*) errorem apertum non animadvertisse. Tum vero iidem primi editores libro decimo subscripserunt Guntheri nomen, quod quidem recens inventum et laborante prelo quæsitum mox inde docebimus. Atque adeo Lilius Gyraldus illud Guntheri novum nomen vago rumore excipiens, alterum rerum Friderici I scriptorem effluxit, suoque Ligurino superaddidit (14). Reliqui recentiorum omnes, præter unum Senkenbergium, in Guntheri nomine conquieverunt, eoque ita securi, ut omnis illorum contentio in duobus tantum ejusdem nominis ævi medii scriptoribus versari omnino videatur.

Exstant nimirum illius ætatis Guntheri cujusdam inscripta nomine poemata de passione S. Cyriaci

(11*) Præfat. ad edit.

(12) *Chronicon.*, l. iv.

(12*) *Hist. Poetar.*, dial. 5, pag. 507 (edit. Lugdun. 1696, fol.).

(13) *Crit. in Baron.*, ad ann. 1160 (edit. Venet. ditos 1740, fol., tom. XII, p. 1427. Ipsum autem Baro-

nium injuste notat Gerard. Vossius, *De hist. lat.*, p. 136 (ed. Amst. 1699, in-fol.), et Schurzfleisch *De Henr. Leone*, § 1 (Opp. XLIV, p. 574).

(13*) Not. ad Sigonium *De regno Italiæ* (Opp. Sigon. ed. Murator., tom. II, p. 717, sq. not. 16).

(14) L. c. dial. 5, p. 307.

et usitatis Christianorum actibus, quæ ad annum A fere 1526. Basileæ typis vulgata P. Pithœus audivit nancisei diu quæsitâ non potuit (15). Eadem in monasterio Maulbrunnensi sæculo xvi impressa, nescio teste quo comperisse memini. Guntherus autem iste Sigeberto primum Gemblacensi (15*) deinde Trithe- mio (16) memoratus, fuit monachus Elnonensis S. Amandi monasterii (16*) ordinis S. Benedicti congregationis Cluniacensis. Hunc scriptores aliqui, præcipue Belgæ (17) Ligurini auctorem extulerunt, ab aliis merito reprehensi, quippe quod Sigebertus Gemblacensis jam anno 1112 vivis excedens, Fride- ricus I, temporibus annorum quadraginta superior, facinorum ejus præconem Guntherum agnovisse perægre potuerit (17*).

Magis innotuit Guntherus alius, ætate ac scriptis B ab illo diversus, monachus ordinis Cisterciensis in cœnobio Parisiensi (18) diœcesis Basileensis (18*). Et hic est ille Guntherus communibus doctorum suffragiis Ligurini auctor celebratus (19). Hæc historiam scripsit subactæ a Latinis Constantinopolis, ex ore Martini sui abbatis, qui rebus ipsemet interfue- rat (19*). Librum typis vulgavit Petrus Canisius (20). Pithœum (20*) quidem et Caveum (21) dubitatio reliquit suspensos, quamvis neutrum dubiorum ratio- nes exponere videamus. Cæteroquin omnes istæ doctorum opiniones argumentis idoneis destituuntur, cum nullus ævi mediæ scriptor auctorem Ligu- rini Guntherum agnoscat, quinimo ne nomen quidem et opus ipsum Ligurini æqualibus memoretur. Adde quod Henricus Bebelius, Ligurini primis editoribus cœtaneus et contubernalis, ac operis admirator fervidissimus, auctorem, nescio qua ra- tione, Christianum appellet (21*). Denique Joannes Naclerus, illius ætatis non ignobilis scriptor, idemque plurimis familiaris et Celtis amicus, qui Chronicon suum anno 1500 absolvit, Ligurini, quem viderat, mentionem injiciens (22), auctorem Gun- therum ignorat. Atque ex illo antiquorum silentio una cum recentiorum oscitantia Ligurini unicus

idemque acerrimus adversarius Henr. Christi. Sen- kenbergius (23) argumentum desumpsit, specie magis quam pondere commendabile. Quid quod ac- tum omnino foret de plurimis ævi mediæ monumentis, admissa tali ratione suspectæ originis. Chronicon Uspergense Conrado a Lichtenau plurimum sæculo- rum stabili sententia ascriptum hac nostra demum tempestate Burchardi Biberacensis evicit ejusmodi rerum scrutator eximius Placidius Braunius (24).

Primam inventi nominis occasionem præbuit ipse- met Ligurini auctor. Sæpius enim meminit a se scripti *Solymarii* (25) s. de expeditione in terram sanctam poematis. Indicium propere nimis ac obi- ter prosequentibus occurrebat ille Guntherus expe- ditionis in Constantinopolim scriptor, et facile se- duxit viros de nomine tantum sollicitos. Invento Gunthero mox alter accessit jure parti sodaliti, deinde proximam quæstionem nominum studia re- moverunt, oppressit favor, neglexit credulitas. Non equidem omnino defuere qui *Solymarii* argumentum ab illo scriptoris Canisiani diversum censerent (26), ad captam ductu Chunradi regis Jerosolymam tra- hentes ex Ligurini testimonio (27):

Obtulimus scriptos sacra de sede libellos.

Ast alii longe plurimi de Constantinopoli pronun- tiarunt (28), quos inter unus Albertus Fabricius (29) vero propius accessit, errore saltim excusabili Bouillonæam expeditionem intelligens. Hæc inditi nominis genealogia, cujus origines editionis prin- cipis nondum finitæ sed inchoatæ tangere tempus necesse est, quippe quod titulus tacet incognitum, post epilogus proficitur.

Juvat ascribere novum errorem ex Guntheri no- mine prognatum. Investiganti codd. Ligurini mss. et alia quælibet subsidia litteraria, in manus inciderant indices censuræ Romanæ, novo Petri prænomine Guntherum adnotantes (30). Suspensio paululum rei miraculo confestim ratio subveniebat, cum alio loco notatam conspicerem ejusdem *Petri Guntheri Rhetoricam*. Felici casu non ita pridem

(15) Præfat. cit.

(15*) *De SS. Eccles.*, cap. 166 (ed. Miræi, p. 157).

(16) *De SS. Eccles.*, p. 148 (ed. Colon. 1546, 4).

(16*) *Saint-Amand* Belgii vel. diœces. Tornu.

(17) Valer. Andr. Dessel. *Bibl. Belg.*, p. 336 (ed. D Lovan. 1643). Ant. Sander. *De SS. Flandriæ*, pag. 73 (ed. Antverp. 1624). Franc. Swert. *Athen. Belg.*, p. 519 (ed. Antverp. 1628).

(17*) Miror ipsum celeberr. Pithœum ejusmodi sententiæ patrocinari præfat. cit.

(18) Pairis, *S-Paires*, Alsat. superioris prope Ba- sileam. Schoepflin *Alsat. illustr.*, t. I, p. 73 p. 451.

(18*) Miræus *Auctar. de SS. Eccles.*, n. 586.

(19) E plurimis paucos: Gerard. Vossium *De Poet. Latin.*, p. 254 (ed. Amst. 1696, fol.). Fabri- cium l. c. Christo. Saxium *Onomast. Lit.* ad ann. 1190. Hambergerum *Zuvert. Nachr. v. d. vorn. Schriftst.*, t. IV, p. 534 sq.

(19*) Miræus l. c., Caveus *SS. Eccles. hist. lit.*, p. 490 (ed. Genev. 1696, fol.) Oudinus *De SS. Ec- cles.*, tom. II, p. 1651 sq. Fabricii *Bibl. Lat. med. et inf. æt.*, t. III, p. 520 sq.

(20) *Antiquar. Lect.*, tom. V, p. 558 sq.

(20*) Præfat. cit.

(21) L. c.

(21*) *Epist. ad Jo. Naclerum*: qui auctores le- gendi sint. Phorcæ 1504, fol. g. z. b.

(22) *Chron. gener.* xxxix, p. m. 759.

(23) *Conjecturæ de Gunthero*, Ligurini scriptore suppositio. Parerg. Goettingens., tom. I, lib. III, p. 149 sq., § 2.

(24) *Notitia mss. S. Udalrici*, tom. II, p. 93 sq., p. 252.

(25) *Ligurini*, l. I, v. 14 et 86; l. X, v. 648 et 729.

(26) Cunrad. Rittershus. in not. ad Ligurini, p. 17. Gerard. Vossius, l. c.

(27) L. I, v. 86.

(28) Miræus, Caveus, Oudinus, Andreas, Swer- tius, Sanderus, etc.

(29) L. c.

(30) Index libr. prohib. Alex. VII, jussu editus Romæ 1667, fol. p. 64. Innocentii XI. Romæ 1704. — Plures evolvere non datum fuit, sed et in aliis haberi Guntherum aliunde comperi (*Clement. Bibl. crit.*, tom. IX, p. 327).

obvenerat idem liber in prætantissimo catalogo A bibliothecæ Heilsbrunnensis (31), ibique doctissimi Hockeri adnotatio, quam ultro prosequi facile poteram. Fuerat autem Petrus ille Guntherus Academicæ nostratis olim decus et ornamentum, qui Neostadio ad Haardtiam oriundus, Heydelbergæ eruditus, in philosophorum ordine cum laude docuerat, decanatu sanctus 1508. Tum vero jurisprudentiam amplexus, improbo paucorum annorum studio effecit ut anno jam 1512 summis in utroque jure honoribus condecoratus, Nicol. Morsingero valetudine laboranti in exponendis Decretalium libris sufficeretur, spreto paucorum calumniis, corpusculi vitia exprobantium, ut semper alunt et sua monstra studiorum sedes. Postmodum ad codicis professionem evectus 1516, rector Academicæ renunciatus 1517, B anno sequenti præmaturo funere ante senium extinctus est (32). Vir equidem præstans natura ingenii, liberalium artium peritissimus et poeta laureatus, quem Ligurini auctorem non inepte reputares, nisi plurimæ gravissimæque temporis et loci rationes omnino dissuaderent. Nimirum ut taceam vetustatis notas et codici mæsto et ipsimet operi inhærentes, etiam tempus primi rumoris huic nostro Gunthero non convenit, qui tunc adhuc adolescentulus tanto labori nullatenus par esse poterat. Adde quod insignis operæ præsens auctor hic loci minime latuisset, siquidem noveris cœtum eruditorum mores, et ejusmodi secreta vel ubicunque tutius custodiri scias. Famam Petro conciliavit illa scripta C Rhetorica, quæ principis Musagetæ suffragiis illustrata (33), multorum manibus terebatur, ac demum typis exscripta iteratas confestim editiones (34) experta est. Atque hæc ipsa libri novi celebritas in oris longinquis, utpote Germanis, Romanæ curiæ censores induxit, ut qualemcunque interdicerent. Postmodum auctorem Ligurini Guntherum audientes et Friderici præconem, eundem sibi persuaserunt, vel vice versa.

Hisce præmissis, quid tandem de Guntheri appellatione statuendum sit, nemo non videt; ast nihilo secius retinendam putaverim, scilicet usu receptam et prorsus innocuam, quandoquidem alia non datur. Monet præterea scriptorum ad Guntherum provocantium multitudo, neque etiam aliis potiori jure D priscorum nominibus utimur, et molestum sane foret, ne quid gravius dicam, in rebus usu longævo veritatis speciem consecutis turbare ordinem velle.

§ II. Auctoris persona et patria.

Supervacaneum videri possit, in vitæ genus et patriam inquirere, cum ne de nomine quidem constet. Monendum vero, disceptationem utramque non iis-

dem principiis niti, nec raro ex auctorum scriptis unum alterumve cognosci. Ac primo quidem ecclesiasticum suspicari nostrum nihil impedit, nonnulla juvant. Præterquam enim quod ante renatas litteras omnes fere scriptores illius ordinis fuisse notum est, in ipsis quoque Ligurini libris plurima reperiuntur e sanctis bibliis transsumpta. Catalogum conguessit Rittershusius (35), cui pauca subjungimus. Auctor inducens obsessæ Terdonæ monachos Friderici misericordiam frustra deprecatos (36), utitur ista parabola :

*Non secus irati sententia sine supremo
Judicis, æternum maledictos tradet in ignem,
Supplicisque datos exerta puniet ira,
Qui toties moniti, toties sprevere monentem.
Sic miseri cives ad mœnia clausa gementes,
Ac velut in certam queruli rediere gehennam.*

Exponens initia funestæ contentionis inter imperatorem Romanum quepontificem, ipse pro sua parte caute non minus ac modeste subjicit (37) :

*Principis an papæ fuerit pars justior, alter,
Qui melius potuit cognoscere, judicet : at nos
Ignari rerum partem veneremur utramque.*

Hæc et similia non obscure ecclesiasticum innuunt, quem tamen monachum haud facile crediderim. Nec detinent illa futilia de Guntheris commenta, quo minus ego subscribam Pithœi (38) sententiæ : *Hic noster, si verum amamus, nescio quid præ se fert monachismo cultius, urbanius et magis aulicum, quod genus etiam vitæ se aliquando sectatum sub finem poematis significat.* Certe qui Ligurini libros vel obiter perlegerit, effati sentiet gravitatem.

Difficilior longe quæstio de patria suboritur, nec opinionum minor discordia. Plurimas autem submovere intactas percommode poteris, utpote quæ Guntherorum vestigiis insistant. Nil nobis hic profecto cum vanis speciebus, quas cui volupe erit, prosequatur. Ex ipsis Ligurini libris rationum formulæ repetendæ, dum alio quocunque certo indicio destituamur. Nonnullos Ligurinem autumare supra meminimus (39), nec illa penitus inanis conjectura, modo ne Ligurini vocabulo commendatam velis. Etenim tenuis admodum injecta Pithœi dubitatio (40), Ligurinem de patria ea unquam scripturum fuisse. Quasi vero sit inaudita res civis in civis accensus animus, quinimo contra non existent exempla tanto majoris acerbitatis, quanto major injuria. Præterea quoque auctorem Italum non absque specie tuere; si cum primis in censum attuleris elegantissimam Italiæ descriptionem libro secundo exhibitam (41). Maximam quidem partem ex Othone Frisingensi (42) transsumptam poeta

(31) *Libror. impressor.* sectio 5, n. 194, p. 265.
(32) *Annal. Acad.* vol. 4, fol. 175, 247 — Schwab *Syllab. Rector Acad. Heidelberg.*, tom. I, p. 90 sq.
(33) Servatum erat mæstum in Electoris Bibliotheca. Schwab, l. c.
(34) Moguntiae 1521, Basilæ 1521.
(35) Ad calcem editionis p. 254 sq.

(36) Lib. III, v. 129 sqq.

(37) L. VI, v. 548 sqq.

(38) Præfat. cit.

(39) Cf. § 1, p. 1 sq. c. n.

(40) Præfat. cit.

(41) V. 56 sqq.

(42) *De reb. aest. Friderici I*, l. II, c. 13.

variis hinc inde momentis, iisque aptissimis ampliavit. Idem et aliis Ligurini locis regionum et urbium Italicarum epitheta apposuit, quæ virum omnino præsentem persuadere possint. Sperabam ego locis abditis quibusdam et minutis eoque difficilioribus deprehendere nostrum. Codices nimirum Othonis et Radevici, quorum libros ille heroico carmine circumscriptos reddidit, solitam librarium oscitantiam, ut alii plurimi, sunt experti. Vir summus Antonius Muratorius, collatis cum præstantissimo codice Vindobonensi editionibus, haud raro corrupti textus exempla offenderat. Ex iis quædam adnotavit episcoporum nomina vel perperam scripta vel addita, tum et machinæ ejusdem bellicæ corruptum vocabulum. Occurrit illud in Othonis (43) et Radevici (44) libris, illic *marga* scriptum, hic vero *manga*; quod quidem utrumque falsum et *manganam* audire, docet illustris editor ut homo Italus et omni exceptione major. Noster autem non solum illa episcoporum elogia, sed etiam (quem magis mirere) machinæ illius bellicæ vocabulum declinavit, cum tamen alios ejusmodi terminos q. v. technicos passim receperit. Ne, quæso, hanc adnotationem velut otiosam præsumas, quam quidem consulto appositam inferius dicenda admonebunt.

Gallicum Ligurini vatem significavit unus, quod sciam, Gaspar. Scioppius (45), nec iste reliquorum ullo assensu exceptus. Id qua ratione fecerit vir doctissimus, non æque video, nisi forsitan inductus Guntherorum vanis elogiis. Poterat etiam falli ipsius Galliae vocis umbra, dum auctor Lombardicæ gentis mores et consuetudines ad Othonis Frisingensis pene verba recensens (46), ultro subjiciat:

Quoslibet ex humili vulgo (quod Gallia scædum Judicat) accingi gladio concedit equestri.

Nihil Otho de Gallia: bene vero Germanos infimæ conditionis plebem ab armis prohibuisse notum est, neque usquam terrarum ad arma vulgus vocare turpius habebatur. Quid igitur nostro cum Gallis, quando Germania eminebat? Quinimo Gallia Friderici temporibus, deserto nobili more, jam ad vulgus confugerat, ingravescentibus Anglorum armis, ut ea cessaret comparatio. Quid si Galliae vocabulo Germaniam ipsam auctor significaverit? Miraculum clamas: declarabo. Gallia vel optimis adhuc sæculi XII scriptoribus dicebatur omnis trans Rhenum Germania. Sic Otho Frisingensis Moguntiam, Germaniæ metropolim, Galliae civitatem disertis verbis appellat, adeoque totam a Mo-

gentia Basileam usque rovinciam Galliae ascriptam Alemanniæ opponit (47). Nimirum omnis ista trans Rhenum tellus, victricibus olim Francorum armis quæsitæ, inde a Chlodovæo ad Ludovicum Germanicum, imperio Francico cum ipsa Germania paruerat. Extunc vero Francorum potestas ad Galliam antiquam, exceptis tribus ad Rhenum provinciis et veteris regni Burgundici opima parte, restringebatur. Itaque Gallorum appellatione Franci, Francorum Galli, eadem commisti populi significatione, ferebantur. Germani autem nobilissimo Francorum elogio passim extolli gaudebant, unde scriptoribus ævi mediæ promiscua gentium et regnorum formula (48), quos quidem noster hic secutus, Galliae vocabulum poscente metro prætulisse videtur. Idem et alio loco Fridericum avaritiæ Romanæ ausibus respondentem his verbis meminit (49):

*Commercia certe
Non satis æqua mihi faciunt, dum vendere nobis
Nostra volunt; veluti plenis cum sollibus emptum
Adveniam, pretioque novos sumpturus honores,
Quos sibi jam proprios effecit Gallica virtus.*

Hanc distinctam editionis principis lectionem sequentes omnes immutarunt, pro Gallica Franconæ penentes. Ipsemet ego vocabuli genuino sensu, virorum auctoritate et vetustæ manus correctura in exemplari Friburgensi abreptus, vocem Gallica rejeci, non equidem Franconæ nimis audaci emendatione, sed leviori ejusdem correcturæ, bellica substituens; nunc autem Gallica confidentius repono. — Quod reliquum est, his ad fidem expositis, unum et solum pro Gallica auctoris patria iudicium evanuit.

Natione Germanum esse, plurimorum sententia est, quos inter eminent vir gravissimi iudicii Caspar. Barthius. Rationum pondera si cognoveris, reliquis omnibus prævalere facile concedas. Ac primo quidem dictionem Germanismis abundare plurimis locis adnotavit Barthius, catalogum sequens adnotationum volumen suppeditabit. Animum deinde prorsus ac vere Germanum quilibet Ligurini libris vel tantum obiter intentus, frequentibus iisque præclaris iudiciis ostensum collaudabit. Memorabilem præterea Ligurini locum, et ipsius auctoris in hanc rem quasi digitum, arripuit idem sagacissimus Barthius. Injecta videlicet mentione tentati sceleris in vitam Argolici imperatoris, ausu nefario cujusdam aulici, Radevicum Frisingensem hominis personam explicantem negligit auctor. Et ille quidem (50) *unus de servis palatii, caniclinus videlicet, quem nos*

(43) L. II, c. 17.

(44) L. II, c. 47.

(45) *Jambi de Guntnero primo Franciæ atque adeo Germaniæ poeta; ad calcem edit. Rittershus. p. 207.*

(46) L. II, v. 153 sq. cf. Otho Frising. l. c.

(47) L. I, c. 12, cf. c. 13.

(48) Otho Frising., l. II, c. 13. *Denique princeps*

(Fridericus) ad transalpina rediens, sicut Francis præsentia sua pacem reddidit, sic Italis absentia subtraxit. — Francorum vocabulum ad Germanos trans Rhenum restrictum et Alemannis s. Suevis oppositum legitur lib. I, c. 13, fine.

(49) L. III, v. 458 sqq.

(50) L. II, c. 27.

cancellarium aicere possumus, principi suo fraudem A
nobilis est. At contra noster (51):

Græci cognominis usu

*Hic caniclinus erat, nobis camerarius idem
Esse potest.*

Recte Barthius ad h. l. (52): *Non obscure inde
patet Guntherum Germanum esse: nulla enim alia
ratio camerarios habuit retento vocabulo.* Sed ne-
que tacendum puto, Ligurini auctorem caniclini
significationem Radevico minus apte reddidisse,
dum caniclini personam cancellario magis quam
camerario convenisse luculenter doceat illustriss.
Cangius (53):

Nunc pauca de iis, quæ contra moventur. E
primo quidem occurrit elegantissima oratio pro
Friderici Cæsaris electione habita in curia solenni B
Francofurtensi. Principis verba facientis personam
noster vel ignorat vel dissimulat (54):

*Tandem quid peteret regni fortuna, per unum
Dignata est aperire virum, qui nomine clarus,
(Dux, comes an præsul dubium) formaque verendus,
Consilioque potens, et persuadere peritus,
Surgit.*

Miratur vaide doctiss. Rittershusius (55) auctorem
fugisse, quod fere vulgatum est: primum in ele-
ctione suffragium ad Moguntinum pertinere. Sen-
kenbergius (56) in orationem ut fictam invehitur,
simul exprobrans proponendi formulas, quippe quod
Fridericus delegatione potius Chunradi imp. quam
principum studiis imperium fuerit adeptus. Gravis-
simum sane momenti est Rittershusii illa adnotatio, C
quæ si probetur, auctorem Germanum plus quam
suspectum reddere debeat. Veram enim vero tantum
abest a nostro ejusmodi oscitantia, ut ipsemet adeo
jus illud Moguntini Radevici verbis enuntiet (57):

*Ad proceres electio pertinet, in qua
Præcipuam vocem præsul de more vetusto
Moguntinus habet.*

Fictam autem orationem facile concedas, cum apud
Othonem Frisingensem ne vestigium quidem habeatur.
Et vereor ne ipsa accusatio nostri laudibus ac-
crescat; est enim oratio egregia, et sententiarum
ponderibus et verborum concinnitate plane mira-
bilis. Tum vero nec omnino desunt rationes, cur
auctor oratoris personam ignorare potuerit. Age-
batur illo ipso electionis tempore tristis admodum D
et ingens Moguntini cum suo clero contentio, non-
nisi præsulis repudio dimissa (58), ut merito dubi-
tes de præsentis principis favore. Forsan et providus
auctor religioni duxerit, orationem a se composi-
tam certo principi, adeoque Germanicæ Ecclesiæ
primati, inscribere. Cæterum quod sibi velit Sen-
kenbergius cum illa Chunradi delegatione non æque

capio. Fridericum enim electione solenni, maxi-
mo procerum et universorum suffragiis electum
testatur Otho Frisingensis (59) manifesto satis
testimonio. De Chunradi porro delegatione, quam
et noster observat (60), suo loco disputabitur. Sed
pone quæcumque velis: quidni tandem poëtæ cum
rerum integro tenore, dum electio spontanea Fri-
derici gloriam augeret, atque ipsemet auctor, spre-
tis anxie narrationis legibus, illius tantummodo
se præconem ingenue fateatur (61)?

Non parum denique negotii quibusdam (62) fe-
cisse videtur ut Germanum crederent auctorem,
operis nitor et summa concinnitas, omnes ævi ac
popularium labores infinite exsuperans. Et bene
mehercle cum nostro agitur, quando præstantia
suspectum efficit, et neque patria nec ætas extu-
lerit parem. Sed etiam exteri non suppeditant, non
recentior ætas. Habeat optimos quosque suos
æquales et populares nobilissimus exsul; definire
nil ausim. Quis enim unquam criticis artibus
assequatur, quid omni tempore, quocumque loci
valeat ingenii dotibus junctus amor?

§ III. Indicia quædam auctoris Friderico I vel æqualis vel saltem supparis

Quanquam autem et consummatissimæ critices
non sit statuere, quæ quælibet ætas sive tellus in-
genia proferre queat, in utriusque tamen inquirere
vestigia et datur et convenit. Ac de patria quidem
diximus, restat ut ævi nonnulla indicia per ipsos
Ligurini libros festino calamo notemus. Missis enim
illorum rationibus, qui suos Guntheros prosequun-
tur, nihil etiam summorum virorum auctoritati
tribuendum censemus, quando probationibus opus
est. Sæpe mecum ego mirabar scriptores doctissi-
mos, probæque criticæ amicos, de Ligurini ætate
adeo securos restitisse, ut ne levem quidem quæ-
stionem ex plurimis pauci movissent. Puta Conrin-
gios, Vossios, Schœpflinos, Saxios, Lindenbrogios,
Cangios, Spelmannos, Schilteros, Scherzios, Hal-
tausios, Wachteros, Bunavios, aliosque multos ju-
rium et antiquitatum Germanicarum sospitatores,
quos quidem omnes in Ligurinum, velut indubita-
tam auctoritatem, provocare legimus. Scilicet in
litterarum quoque orbe non secus ac in reliquo
passim agitur, ut alius alium plerumque ducat. Est
autem scrutini ratio duplex in scriptis veterum,
vel enim versatur circa notas, quas vocant exte-
riores, ut codicum faciem scripturæque signa, vel
indagantur librorum argumenta tractandique modi,
quorum alter est rerum, dictionis alter. Jam vero
codicum absoluta penuria nostræ disceptationis

(51) L. vii, v. 389 sq.

(52) Reuberi SS. rer. Germ. ed. Joannis, p. 660.

(53) Glossar. v. Caniclinus.

(54) L. i, v. 226 sqq.

(55) Not. ad Ligur., p. 22 sq.

(56) L. c. § 8, p. 161.

(57) L. vi, v. 610 sqq. cf. Radevic. Frising.; l. i.
c. 16.

(58) Serrarius, *Rer. Mogunt.*, l. v. (Ed. Joannis
v. I, p. 556 sq.) Cf. Otho Fris. de Frid. I, l. ii, c. 9.

(59) L. ii, c. 1.

(60) L. i, v. 316 sqq.

(61) L. i, v. 124 sqq.

(62) Spiegellium, Pithœum (præfati. cit.) cum-
primis ipsum quoque Senkenbergium l. c., § 2, p.
153; § 6, p. 157.

cardinem in opus ipsum et unum conjicit, et cum in recentiore bono scriptore Latino dictionis indoles parum edoceat, nisi quod forte discas, quibus profecerit, minoris utilitatis quaestione remota, polioribus rerum iudiciis pro pagellarum angustia delinemur. Præprimis ea seligimus, quæ auctori quasi inscio et ludenti excidisse videntur, siquidem in minimis optime cognoscitur animus parum sibi constans, et male tecta simulatio. Deinde et propria tantum auctoris seculi, locos quam plurimos omittimus, ubi duces solummodo suos, Othonem et Radevicum, ipsis illorum verbis reddit.

Prima statim operis dedicatione alloquitur Othonem, Friderici imperatoris tertio-genitum, inter alia dicens :

Dubium, puer mactyle, dici

*Rexne, comesne velis veterum nam regna potenter
Allobrogum materna regis, regnique decore
Dignus ab excelso nomen deducis Othone.*

Hunc locum emendaturus doctiss. Barthius voci *comesne* substituit *duxne*. Scilicet observans mediam inter comitem et regem ducis dignitatem, hanc a nostro veluti per saltum neglectam suspicabatur. Verum sollicitus nimium censor, ut propriae oscitantiae, sic alienae diligentiae nobile prodidit exemplum. Etenim Otho Friderici filius vere Burgundiae comes, non dux appellandus. Nusquam illa tempestate Burgundiae dux, sed rector et comes. Rectoratus autem Burgundiae penes duces Zaringenses, augustissimae Badensis familiae satores, ex quo Rainaldus ille tertius, potentissimus Burgundiae comes, imperatori Lothario rebellis, proscriptus, dominiis privatus, eique patruus Chunradus dux Zaringensis suffectus, idemque totius Burgundiae rector imperii vicarius constitutus erat. Exinde perpetua saevissimaque bella, non nisi Rainaldi fortissimi principis ipsa morte cessatura. Tandem Fridericus imperator ejusdem Rainaldi ex fratre nepti Beatrici nubens, rectori Burgundiae tunc temporis Bertholdo IV, Zaringiae duci, dotales Beatricis aliasque plurimas Burgundiae terras nec juste nec honeste subtractas et suae familiae quaesitas Othoni filio subdidit, servato quidem imperii supremo dominio (63). Zaringensibus autem rectoris elogium, vanus utcumque titulus remanserat. Itaque comes Otho Palatinus Burgundiae, non dux (64), et salvus Ligurini locus inepta critica tentatus; in re parva tanto majus exactae fidei documentum.

Eundem Othonem puerum vocat auctor, puerum ipsum quoque Henricum Friderici primogenitum (65), Romanorum regem et Constantiae Siculae maritum. Graviter in illum ob hoc invehitur Senkenbergius (66), formularum ejus aetatis ignorantiam

(63) Mascov. *Diss. de nexu regni Burgund. cum imper. Germ.* sect. 2, § 4, pag. 21.

(64) Poterat ista Barthius ex alio ipsius Ligurini loco intellexisse. L. v, v. 284 sqq.

(65) L. I, v. 59.

(66) L. c., § 7, p. 159.

A exprobrans, quippe quod puerorum nomine nequidquam veniant viri nupti et in regno parentum socii. Verum enimvero afflicti criminis ipse reus est Senkenbergius, et noster omnino tutus. Ut enim taceam in poetis minus anxie captanda vocabula, frequentius metri numeris condonata, pueros non dici maritos juvenes manifesto falsum est, et ipsa Cangii (67) auctoritate vapulat Senkenbergius. Ille enim regum filios, nulla nuptorum habita ratione, simpliciter pueros appellari disertis verbis et exemplis testatur, utpote pueros *κατ' ἐξοχήν*, quemadmodum nostros fere principes. Solemnis haec formula multorum exemplis probari facile posset, siquidem in re vulgata testimoniis abutare.

B Fusius describit auctor (68) illarum regionum tractus, quas imperator post peractam Francofurti electionem, inde Aquisgranum ad coronae sacra proficiscens, peragravit. In hac autem descriptione, quam vix non omnem ex suo penu poeta adornavit, plura reperias ejus aevi geographiae quam maxime propria, cum primis diligentissimam agri Moguntini chorographiam, qualis tunc adhuc cernebatur. Eandem praeterea scriptoris fidem, ingenuam ubicunque rerum faciem exhibentem, vel in minimis deprehendas, quod quidem recentiori difficillimum fuisse, quilibet geographiae medicae modo non penitus ignarus ultro consentiet. Sensit et idem ille Senkenbergius, eoque haud leviter turbatus, quae negari non poterant, ignobili satis C artificio in auctorem retorquet. *Majorem, inquit, eruditionem haec spirant, atque illud aevum agnoscit* (69). Simul autem ipse non aequè insignis eruditionis specimen ostendit, Ripariae terrae vocabulum temporibus istis inusitatum audacter enuntians. Vel enim ex uno Radevico Frisingensi (70), quem noster sequitur, oportebat meminisse

Nativam aevi simplicitatem, nondum felicitis rerum cognoscere causas, prodit et illud auctoris ingenuum de Thermis Aquensibus iudicium (71):

*Hos illis secreta locis natura vapores
Addiderit, manuumve labor, quaeratur ab illis
Qui loca nota colunt: causas secretaque rerum
Majorum fido possunt audisse relatu.*

D Idem et alibi (72):

*Nocte fere media, quo tempore lumina Titar
Opposito praebens, si fas est credere, mundo,
Ex aequo medium noctis discriminat arcum.*

Commemorans auctor pietatem Friderici Caesaris, qui primum in Mediolanenses exercitum ducens, rapinas quasdam suorum in sacras aedes penuria victus commissas, priusquam ultra moveret, corrogatis ab omni exercitu nummis rependit,

(67) Glossar. v. *Puer*.

(68) L. I, v. 575 sq.

(69) L. c., § 6, p. 157 sq.

(70) L. I, c. 14.

(71) L. I, v. 431 sqq.

(72) L. III, v. 650 sqq.

posthabita Frisingensis distincta relatione, dividun-
dæ pecuniæ negotium episcopo et comiti suopte
jure mandat (73):

*Protinus ex omni collectos agmine nummos
Corrogat, atque viris commissa fidelibus æra,
E quibus hic præsul, comes ille, probatus uterque,
Distribui justa spoliatos sorte per omnes
Imperat.*

Otho Frisingensis (74) id negotii duobus episcopis
Tridentino et Brixiensi nominatim ascribit, nec
ulla prorsus discedendi necessitas, nisi melius edo-
ctum nostrum censere velis.

Repetens una cum Othone Longobardicæ gentis
in Italiam adventum, servata veteri orthographia
scribit

*Hanc olim bello, quem Scanzia miserat hostis,
Barbarus invasit.*

Omnes ab Augustana editiones pro Scanzia Scan-
dia posuerunt, nullo quidem sensu, at bene integri-
tatis dispendio. Nimirum Scanzia legendum cum
aliis plurimis ævi medii scriptoribus (75), eoque
rursus apparet in minutis diligentia nostri.

Militarem Friderici imperatoris pompam post
inaugurationis Romanæ solemniam depingens (76),
eumque equo, quam maxime poterat, exornato
insidentem, de isto equo quasi ludendo sub-
jicit:

*Lucidus e media dependet fronte pyropus,
Lucida multisonis phalerantur pectora bullis.*

Bullas autem istas sive campanulas Friderici præ-
sertim ætate frequentissima procerum ornamenta
fuisse, quis nescit (77)? Postmodum obsoletæ, tan-
dem adulto fere sæculo xv stolidis et scurris de-
mentiae insignia relinquebantur (78).

Insigne scriptoris æqualis documentum edidit
auctor in accusando Veronensium facinore, qui
Fridericum imperatorem ex Italia revertentem
insidiis circumvenerant. Funesti sceleris auctor
fuerat Albericus eques, nobilis Veronensis, una
cum juvenum accita manu; de his ita noster (79):

*Albricus cupidus scelerum, cupidusque rapinæ,
Horridus, acer, atrox, ex ordine natus equestri,
Civis erat, Verona, tuus, jurataque turpi
Obsequio, monstrisque novis accita juvenus
Cum domino peritura suo.*

Hæc, si quid unquam ad ævi genuinam indolem,
ubi turpissimum erat equestris ordinis viros civi-
tatum stipendia mereri. Quis enim non videt poe-
tam exemplum in terris Italis haud insolitum Ger-

A mana mente metiri Tunc temporis enim Ger-
manicæ nobiles, etiam infimi ordinis, civitatum
ejusmodi fœdera quam maxime dedignabantur.
Longe res aliter post paulo evenit, cum auctis civi-
tatum opibus, nobilium contra ruentibus, non raro
viros equestris ordinis in civitatum vel jura vel
stipendia cogeret dira necessitas. Sed neque etiam-
num impune concessit illa prisca superbia, siqui-
dem ludorum equestrium consuetudines quemlibet
equitem civitatis cujusve stipendiis vel juribus as-
criptum ab illis ludis arcebant, donec utrumque de-
sereret.

B Optime sibi constat auctor in diversis allocutio-
nibus, quas Friderici Cæsaris nomine vel composuit
vel exornavit (80). In his autem non sine cura
quadam extollitur regula: Romani regis electio-
nem ad principes pertinere, et universos quidem.
Id quamvis non obscure in Romani pontificis fastus
et studia dirigatur, præterea tamen insigne repu-
blicæ Germanicæ momentum enuntiat a plurimis
neglectum; electionem scilicet Romani regis non
ad Septemviros fuisse restrictam (81). Haud parum
hæc stabilis dictorum fides æqualem et apprime
gnarum videtur asserere.

Referens mortem Ekberti comitis ante muros
Mediolanenses (82), quasi fortuito meminit perve-
tustæ Germanicæ consuetudinis, heroum casus et
funera carminibus celebrandi:

C *Cujus et interitum lacrymoso tristia nectens
Carminibus Teutonicas deflevit fama per urbes.*

Hujus autem Ekberti, fortissimi principis, præma-
turum fatum ab universa Germania graviter exce-
ptum et Aventinus (83) affirmat.

Mox circumsessum ab imperatoris exercitu Me-
diolanum et agminum ordinem ex Radevico descri-
bens (84), antiquam Germanorum aciem, tunc tem-
poris adhuc servatam, unius vocabuli transposi-
tione perspicue reddit:

*Totaque septenis distinguens agmina turmis,
Ductorem cuneo præfecit providus uni-
Cuique suum.*

D Nihil Radevico de cuneis, ut qui peregrinum adeo
vocabulum affectans, legiones commemorat, ambi-
gua voce rerum faciem obducens

Disciplinæ castrensium leges ab imperatore proce-
rum consensu in campis Mediolanensibus promul-
gatas, eodem Radevico duce, missis quatuor postre-

(73) L. II, v. 24 sqq.

(74) L. II, c. 11.

(75) *Gesta Normannorum in Francia*, ap. Bouquet
SS. rer. Gal., tom. VI, p. 204. *Histor. Norman-*
nor., l. I, c. 2; l. II, c. 1. *Ibid.*, tom. XI, p. 623,
626.

(76) L. IV, v. 54 sqq.

(77) J. G. v. Eckhart *Erklärung eines alten*
Kleinodienkästleins, etc., § 9, p. 14.

(78) J. C. H. Dreyer v. d. Nutzen des vortreffl.

Gedichtes Reinke de Voss., § 2, not. 2, p. 24 sqq.

(79) L. IV, v. 449 sqq.

(80) *Exempla* habes: l. I, v. 173 sqq.; l. VI, 314
sqq., v. 610 sqq.; l. VII, v. 325 sqq.

(81) Totus in hoc probando versatur Nicol. Cis-
nerus Diss. cit. Cf. Putter *Reichshist.*, I, 264.

(82) L. VII, v. 483 sq.

(83) *In Elencho rerum Boicarum.*

(84) *Ibid.*, v. 496 sqq.

mis, recenset auctor, quarum una sic habet (85) : A
*Miles qui mercatorem spoliaverit, dupliciter reddet
 ablata, et jurabit quod nescivit illum mercatorem.
 Si servus, tondebitur et in maxilla comburetur, vel
 dominus suus reddat pro illo rapinam. Hæc ita no-*
 ster (86) :

*Institor a nostro spoliatus milite cuncta
 Conduplicata feret : maxilla servus adusta,
 Vertice detonso, supponet terga flagellis,
 Aut erit a domino prædicto more luendus.*

Nihil de flagellis apud Radevicum : ne tamen fal-
 sam additionem putes. Tonsuram et stigma tunc
 temporis et flagellatio semper comitabatur, quæ
 non expressa subintelligitur illius ævi senten-
 tijs (87).

Et de ætatis quidem indicijs hætenus : calamum B
 sistere jubet pagellarum modus, dum insequenti ad-
 notationum volumini plura, suis quæque locis ma-
 jori cum pondere dicenda remittimus

§ IV. De tempore scripti operis quale idipsum præ se
 ferat, et auctor an rebus interfuisse censendus?

Ligurinum non esse compositum ante tricesimum
 quartum Friderici imp. annum manifesta librorum
 testimonia evidenter ostendunt. Atque primo sta-
 tim limine Friderici filios allocutus, Henricum,
 Romanorum ac Italiæ regem appellat (88), alio
 loco (89) commemorans ejusdem nuptias cum Con-
 stantia Sicula; denique et Beatricis Burgundicæ,
 Friderici imp. uxoris, obitum deplorat, quem scri-
 ptorum plerique anno 1184 vel 1185, Spirensis au-
 tem inscriptio monumenti (90) anno 1190 conti-
 gisse tradunt. Henricus equidem anno jam 1169
 Friderico patre procurante Romanorum rex Bam-
 bergæ electus (91), quadriennis adhuc puerulus; at
 rex Italiæ coronatus anno demum 1184 (92), et
 Constantiæ nuptus anno sequenti (93), vel quod
 aliis videtur anno 1186 (94). Cum ista temporis
 definitione, quam non inepte paulum laxaveris, op-
 time conveniunt alia plurima momenta, ut aucto-
 rem sibi penitus constantem reperias. Ita de nuptiis
 Henrici regis (95) :

*... Uti tandem tempore nostro
 Æternum veteri finem positura querelæ,
 Nobilis e Sicula tibi, rex Henrice, veniret
 Nupta domo, gemini pax et concordia regni.*

De Turego Helvetiorum, Arnoldi Brixiensis do-
 gnata post viri supplicium tenacius adhuc ser-
 vante (96-97) :

(85) Radevic., l. i, c. 26.

(86) L. vii, v. 273 sqq.

(87) Ch. Ulr. Gruppen *Observat. rer. et antiquit.*
German., Halæ 1763, p. 128 sq.

(88) L. i, v. 56 sqq.

(89) L. v, v. 416 sqq.

(90) Lehmann, *Chr. n. Spirensis*, p. vii, c. 11, p.
 648.

(91) Otto Sanblas., *Chron. c. 21. Chronicon Rei-*
chersperg. ad ann. 1169.

(92) Sigon., *De regno Ital.*, c. Ant. Saxio, l. xiv
 (Opp., t. II, p. 823, ed. Murator.).

(93) Baron., *Annal. eccles.*, ad h. a., § 11. Pagi

*Unde venenato dudum corrupta sapore
 Et nimium falsi doctrina vatis inhærens
 Servat adhuc uvæ gustum gens illa paternæ.*

Arnoldus autem Turegi docuerat annis fere 1140-
 1145, tantaque temporum distantia et vi verborum
 susinetur.

Item de legibus feudorum, quas imperator in
 Roncallis anno 1158 communi procerum utriusque
 regni consensu tulerat (98) :

*Mox de communi feudorum jure, quod illa
 Perspicuis nondum scriptis expresserat ætas,
 Has dedit, et scripto jussit notescere leges.*

Senkenbergius quidem in hoc ipso loco duplex vo-
 cabulus argumentum invenit (99). Primum in communi
 feudorum jure, quam ille loquendi formulam Fri-
 derici temporibus longe recentiore contendit;
 alterum in verbis : illa ætas. *Quis enim, inquit, un-*
quam de suo tempore dixit : illa ætas? Nimirum non
 vidit castigator cupidus annorum xxx intervallum.
 De voce communi vero plane futilis objectio. Quid
 enim poetæ cum fori formulis? quodve vocabulus in-
 dicium, si quamlibet ipsius formulam post usus
 fori receperit? Quo demum alio vocabulo debuit jus
 illud significari, quod procerum utriusque regni
 suffragiis constitutum, communi utrosque vinculo
 astringeret?

Quapropter non nisi tropice intelligendus est au-
 ctor, ubi sub finem operis (100), post Friderici im-
 peratoris alteram in Mediolanenses expeditionem,
 scribit :

*Et nunc pauca quidem, sacræ quæ sanximus aulæ,
 Carmina sufficiant, et respirare poetam
 Ad tempus liceat, dum bellica signa quiescunt,
 Grataque dimissus bello fovet otia miles.*

Hujus enim expeditionis annus convenit octavo
 Friderici Cæsaris et manifeste repugnat iis, quæ
 modo nobis indicata sunt. Equidem dicam quod
 rei est : concludit ac desinit eodem illo tempore
 Radevicus Frisingensis, et suo duce noster desti-
 tutus, ficta penuriam intermissione tegens, cum
 dignitate recedit. Ne vero candorem simul atque
 prohibitatem desideres ingenioso satis artificio con-
 tinuandi propositum subnectens, non obscure fa-
 tetur, quando scripserit, sibi que optime con-
 stat :

*Mox ubi sollicite revocatus in arma redibit,
 Nos quoque belligeras acies, et castra petentes,
 Interrupta novo repetemus cœpta labore :*

ad Baron. h. a., § 14, 15, 17.

(94) Sigon., l. c., p. 827, cf. Saxii adnot. (5). Di-
 versa specie testimonia facile concilies, dum anno
 priori sponsalia, sequenti vero nuptias ascrip-
 seris.

(95) L. v, v. 416. Hunc autem Henricum omnino
 studiis prosequitur suis, industrie captans mate-
 riam laudis, ut non immerito clientem putes.

(96-97) L. iii, v. 310 sqq.

(98) L. viii, v. 590 sqq.

(99) L. c. § 10, p. 162 sq.

(100) L. x, v. 604 sqq.

*Cunctaque summatim, superet modo vita sequentes, A
Continuo quodam suscepta negotia filo,
Propositi memores ad tempora nostra trahemus.*

Fridericum denique imperatorem Ligurino superstitem ex eo colligas, quod auctor præsentem alloquitur (1), nihilque opus contineat illius ævo recentius. His autem aliisque invicem commissis, non nisi postremos regni annos, adeoque 1186-1190 Ligurino assignare poteris. Idem dicendum de Solymario, quem ipso poeta teste (2) vix quinto ante Ligurinum mense editum comperimus. Quo magis mirere summam viri facundiam et styli facilitatem, quæ tantos tamque egregios brevissimo spatio labores absolvit.

Motam præterea nonnullis quæstionem, num auctor ipse rebus interfuerit: ex prædictis partim testimoniis, partim ex alio ejusdem singulari negaveris, dum ille sub finem (3) disertis verbis:

Me quoque non armis sed carmine castra secutum.

Nec audiendus omnino Philippus Melanchton, qui poetam in obsidione Mediolanensi Friderico Imp. quomodo Scipioni seniori Ennium, juniori ad Carthaginem Polybium adfuisse, ut reliqua ferme omnia, sibi temere fingit.

§ V. Operis ratio, scriptoris auctoritas.

Errorem sane haud levem erraret, qui Ligurinum, vel specie formæ vel eruditorum elogiis inductus, ut carmen proprie epicum persuadere sibi vellet. Est enim totum opus nihil aliud, quam librorum Othonis et Radevici Frisingens. *De rebus gestis Friderici I Aug. Περίφρασις* poetica. Exorditur cum electione Friderici, sive cum Othonis Frisingensis libro secundo, desinens cum Radevici penultimo capite, sive cum altera Friderici in Mediolanenses expeditione, annorum octo res gestas decem libris complexum. Auctor vero, licet pressis plerumque vestigiis illos duces sequatur, non tamen anxie nimis in his agit, et sublatis hinc inde, quæ non ad rem facere videbantur, variis illa rerum figuris et imaginibus compensat. Nimirum historici Frisingenses nonnulla diplomata, de momenti præsertim ecclesiasticis, verbotenus inseruerant, quæ quidem egregia suis locis, heroico carmini non conveniunt. Hæc et minora quædam noster, unus Friderici laudibus intentus, et moræ velut impatiens, prætermisit. Atque ipse eas scribendi rationes iuculenter exponit (4):

*Qui scripsere prius cupientes ordine certo
Historiæ servare fidem, non pauca videntur
Inseruisse suis (liceat modo dicere) chartis,
Quæ neque Cæsareos augent vehementer honores,
Nec contexta rei, sed tanquam adsuta cohærent.
At nos, si quid erit pulchrum minus, eximiumque*

(1) L. I, v. 19 sqq.; l. x, v. 60. sqq.

(2) L. x, v. 650.

(3) L. x, v. 576 sqq. Quæ a quibusdam l. iv, v. 607 sq., dicta huc in censum afferuntur, ea saltim ex Othone Frisingensi transsumpta sunt. (L. II, c. 27.) Non advertit hoc vel astute suppressit Sen-

*Vel quod ad egregios non multum Cæsaris actus
Pertineat, veri nihil adjectura decoris
Sponte relinquentes, tantum potiora secuti,
De multis modicam nitentur condere summam,
Claudendumque manu forma brevioris libellum
Ad demulcendas conflare legentibus aures,
Ac velut e pleno, decerptis floribus, horto
Principe digna suo breviter compingereserta.*

Sequitur inde nec alia nec nova tradere auctorem voluisse, tantum Othonis et Radevici libros in compendium quasi redacturum, et præter formæ nitorem nil sibi meriti tribuentem. Etenim ipse modestè subjicit (5):

*Ut, quem forte parum male cultus sermo movebit,
Hunc saltem structura pedum, versusque canori
Detineant, sitque hic aliquid laudabile nostrum.*

B Debuerant ista, siquid unquam, retinere Senkenbergium, qui tamen eo usque petulantiae processit, ut ipsam auctoris fidem insimularet, immodicè culpandi studio veris falsa commiscens (6). *Ubique, inquit, cum Othone Frisingensi et Radevico ambulat. Ubi hi breves, noster solito concinnior. Ubi latius se diffundunt, nihil nostrum, quo minus pariter expatiatur, moratur. Ubi exordium capiunt, et id noster sequitur. Ubi desinunt, nec nostro amplius scribendi materies. Et tamen hunc suum libellum fictitius ille Guntherus post nuptias Henrici postea VI cum Constantia, imperatori Friderico, regiæque genti, se obtulisse scribit. Egregie certe de magno imperatore, studiorum elegantiorum perito, qui ipse vitam litteris mandare jusserat propriosve commentarios eum in usum suppeditaverat, meriturus, si verbis Ottonem tantum et Radevicum, et quidem, quod ipse fatetur, resque docet, non paucis omissis expressisset; atque id vicennio post, quam horum libri lecti jam probative erant. Exstabant sane tempore nuptiarum Henrici VI cum Constantia magis illustris Friderici facta, quam illa quæ noster describit, excidium nimirum Mediolani inprimis, quod, si civitatis potentiam consideres, ad omnem sane posteritatem memorandum est. Unde haud dubie gratiam initurus non erat, qui apte satis descripta recoquere tentasset, nova et illustriora omisisset. Recordor equidem ipsum impostorem dicere (7):*

*Continuo quodam suscepta negotia filo
Propositi memores ad tempora nostra trahemus.*

Sed hoc est illud ipsum, quod imposturam tegere debebat. At satis infeliciter, cum nostra tempora vix dicere conveniat scriptori ejusdem ævi, quique viventis et spirantis res describat, nec se postea demum natum profiteatur.

Hæc ille. Quam parum autem captionibus ejusmodi dialecticis veritas ipsa juvetur, nemo non videt. Ac primo quidem aperte falsum esse, quod

kenbergius, dum auctorem oscitationis trahere conatur. (L. c., § 8, p. 160.)

(4) L. I, v. 125.

(5) L. c., v. 152 sqq.

(6) L. c., § 5, p. 156.

(7) L. x, v. 613.

auctor ubique cum Othone et Radevico vel incipiat A vel desinat, exemplarium comparatio, librorum numerus docere quemlibet potest, et aliis quoque super exemplis monstravimus. Tum vero inanis admodum et insulsa cavillatio, Ligurini scriptorem Friderici Cæsaris regis et familiae gratiam haud meritorium fuisse, nil nisi acta agentem. Ut enim ræceam operis diversam omnino rationem, virorumque doctissimorum omnis ævi suffragia; quid si tandem familiae regis seu potius aulae desideriis Ligurinum noster concessisset? Atque Fridericum certe imperatorem laudis et famæ cupidissimum vel una commonstrat ejus epistola Frisingensi perscripta (8), cui præcipua rerum a se gestarum documenta transmiserat. Eundem post viri sanctissimi obitum Radevici canonici Frisingensis officia sollicitasse, monet itidem scriptoris illius epistola, Palatii duumviris inscripta (9). Utrumque principis desiderio, sed et prudentis probique viri officio satisfacisse, luculentis præstantissimi libri testimoniis perhibent. Idem vero, graviore stylo exarati, rerum verborumque ponderibus magis, quam artis elegantia sermonisve lepore commendantur. Præterea Friderici laudibus non ubique favet virorum ingenuus candor, neque etiam potuit salvo rerum tenore. Quis autem unquam heroum suum Homerum non amat, non odit sanctam nimis veritatem? Quid mirum, si vel ipsius Friderici, vel amicorum studia faciliorem facinorum præconem exoptaverint? Et ecce! præsto fuit Solymarii so-

lertissimus auctor, Chunradi patris præconiis probatus, Augustæ familiae devotus. In promptu materia, eaque non rudis, sed ad stylum digesta et docilis occupanti. Haud absimile, ni fallor, scribendi consilium ipsemet noster indicare videtur, dum assentandi propositum festiva quadam simplicitate prodit, vituperationem veluti deprecaturus. Et sane cum his egregie conspirare putes dicandi formulas, perbreve tempus et festinationis ac tædii non rara vestigia, denique quod ultra fines paratæ materiae non processerit.

Monet hic ipse locus dictorumque ratio, paucis agere de argumentis in singulos Ligurini libros, quæ editio princeps Augustana uno in loco præmissa exhibet. Sunt autem illa totidem singula

versibus composita, quot libris universum opus constat, nimirum δεκάστιχα. Ejusmodi sane lusus bene convenit sæculo XII, res ipsa non caret exemplis. Ita sæculo jam III, Herennium Modestinum Ictum singulis Æneidos Virgilianæ libris argumenta δεκάστιχα præfixisse legimus, argumenta

quoque suis libris indiderunt Gualterus, Jos. Iscan, Devonius, Guilelm. Brito, sæculo XII fere æquales. Est autem in illis Ligurini summa disparitas; priora septem cum rebus traditis, tum auctoris etiam dictioni sat bene concordant; contra reliqua corruptissima, nec solum librariis imputanda, nec ulla arte sananda (10). Vel enim rerum tenorem, vel vocabula spectes, vel denique dicendi modum; Ligurini certe nusquam auctorem agnoveris. Priora semper, ut oportet, in præsentem rem ponunt, apparet fida gestorum series, et metri consona concinnitas: postremis falsissima rerum momenta (11), monstrosa vocabula, præteriti frequens cum præsentem conjunctio, denique et nomine Ligurini compellatus auctor (12). Postremus hicce inepti versificatoris (quisquis ille fuerit) error, suspicionem cl. Pithæo moverat (13), in sola cæterum Augustana obvia (14). Miror ista simulasse doctissimum Rittershusium (15), adeoque proposito non stetit, restituendi argumenta ad fidem principis editionis. Reliquæ omnes editiones singula singulis inscripserunt. — Igitur septem priora δεκάστιχα auctoris vere crediderim, quippe quod nulla νοθείας indicia, quin imo duplex adhuc rei fides. Etenim ex illis dubius Ligurini locus (16) (ex argumento quinti) percommode restituitur; tum vero et ipsa intermissio nostrum vel fati abreptum, vel alio quocumque modo prohibitum non obscure probare videtur.

§ VI. Eruditorum in Ligurinum testimonia.

Optimum quidem pro Ligurino testimonium fateberis opus penitus inspectum; ast nihilominus ego doctorum quorundam insignium judicia referre mearum partium reor. Etenim e litteratis haud pauci alieno arbitrio feruntur, atque etiam non injucundum videtur, diversa sæculis ac regionibus virorum sensa contueri. Monendum tamen, in iis placitis rationem et ævi haberi et patriæ, tum vero stylo cujusque ac ingenio nonnulla condonanda. Sic inter primos Chunradus Celtis (17):

*Cedo libens, Ligurine, tuis, doctissime, scriptis:
Et genua et plantas, Celtis, adoro tuas.
O felix tantum nactus, Friderice, poetam
Qui tua grandiloquo carmine gesta tonat.
Proximus est vati, quem Mantua docta creavit,
Et qui Pompeii et Cæsaris arma canit.
Nec Stilico tantum vel Honorius aut Majoranus,
Nec qui Scipiadas Sporciadasque sonat:
Per freta nec tumidum qui cantat Jasona vectum
Æaciden, vel qui Thebaidenque notat:
Gesta ducis Macedum totum vulgata per orbem
Qui colit, Heroicis cedat et ille tuis.*

(14) Nimirum Spiegellius Ligurini proximus editor ingeniose magis quam recte lectionem transmutavit, quem reliqui sequebantur.

(15) Notæ in Guntheri Ligurinum, p. 9, adeoque proferre non dubitat: *Quid vetet, quin ipsum Guntherum pro auctore habeamus, non video.*

(16) L. v, v.

(17) Ad Ligurinum carmen post Præfat. Ed. August.

(8) Præfixa est Othonis Fris. libro I. *De rebus. Frid.*

(9) Eadem præmissa Radevici libris.

(10) Witholius quidem restitutionem promiserat, sed viri jactantia omnino insignis. Nonnulla tentavit cl. Vonckius adversa penitus fortuna.

(11) Argum. l. VIII et IX.

(12) Argum., l. X, v. ult.

(13) Præfat. cit.

*Gaudeat hoc nostro bellax Germania vate
Teutonicum tanto qui canit ore decus.*

Jacobus Cujacius et Franciscus Hotomannus celeberrimi sæculi XVI Icti, iique in omnibus ferme aliis rebus invicem æmuli, Ligurini tamen in laudes amice conspirant. Et ille quidem viginti plus locis ejus auctoritate nititur, alicubi testatus: *Melius eum nonnulla feudorum capita explicare, quam tota feudistarum sæculenta cohors* (18). Hic poetæ nobilissimi et eximii nostrum aliquoties elogio deprædicat. — Gerard. Vossius (19) omnino poetam pro sæculo suo magni ingenii atque etiam elegantem et Apollinarem alitem compellat. Justus Lipsius, poetam spiritus et ingenii laud spernendi, imo ut illo ævo mirandum. — Marquardus Freherus in Chunradi Rittershusii de Ligurino edendo consilium rescribit (20): *Institutum tuum, mi Rittershusi, in Gunthero recensendo et illustrando intellexi et vehementer probo: certe ille auctor ultra ævum illud, imo et gentem elegans, et fama hilariore quam hactenus dignus.* Ipse Rittershusius, Ligurini sospitator (21): *Inter paucos qui supersunt (ævi med. scriptores) præcipua dignatione eminet Guntherus, qui res suo ævo domi forisque fortiter et sapienter atque magnanimitè gestas a maximo et optimo potentissimoque imperatore Germanici nominis Friderico I, cui a barbæ colore Ænobarbi vel Barbarossæ cognomen fuit, carmine supra quam sæculum suum ferat eleganter, bonoque et erudite descripsit, secutus filium Othonis antistitis Frisingensis et continuatoris ejus Radevici, ejusdem Ecclesiæ canonici, ad quos etiam, velut fontes, ipse alicubi operis sui non obscure lectores remittit.... Cum autem vel ex argumento operis ejusdem soleat dignitas ac præstantia æstimari, vel ex modo ac forma tractandi: et vero hic de rebus gestis Friderici Ænobarbi agatur, qui tantus et talis, qui pace belloque tam inclytus princeps fuit, ut sub eo non injuria aureum quasi sæculum rediisse videatur; idque nec vulgariter, sed omnibus adhibitis ornamentis et luminibus orationis: potestne cuiquam esse obscurum, quanti ab omnibus noster hic Guntherus fieri mereatur?* — Gaspar Scioppius (22) eundem salutatur: *Vatum poetam Franciorum principem* (23), *per quem poetam Franciæ Germania debere primum cogitur faterier.* Janus Doussa (24) his fere ver-

A his (25) utitur: *Les critiques conviennent que Guntherus est un poète de grand génie et de beaucoup de feu, qui faisait trop d'honneur à un siècle qui n'était pas assez fin pour savoir faire le discernement de son mérite.* — Caspar Barthius (26): *sane omnino melior poeta est, et spiritum habet prorsus insignem, quo cæteri id genus (ævi medii) destituuntur, adeoque plus laboris, quam ingenii afferre videntur, ubi cum illo in comparationem ducuntur.* Idem alio loco (27): *Omnes medii ævi poetæ longissime infra hunc Germanum sunt. Laudabatur præ cæteris Galterus: compone unam paginam, videbis æra in hoc, in illo lupina.* — Petrus de Mexia eques Hispanus, in fine Friderici Barbarossæ: *Guntherio insigne poeta, quem escrivo in versus heroicos.* — Henrico Stephano (28) nobilissimus et eximius poeta vocatur. — Hermanno Coringio (29): *Felicissimus sæculi XII poeta, Friderici Cæsaris ævo dignus.* — Jo. Frid. Gronovius (30): *Guntherus poeta est primus, quos scimus Germanorum ex Helicone perenni fronde coronam retulisse.* — Meric. Casaubonus (31): *Poeta, prout barbari sæculi captus erat, perelegans.* — Olaus Borrichius (32): *Respectu ætatis, qua Guntherus scripsit, ejus dictio plane magnifica, compositio docta.* — Adr. Baillet (33): *C'est un poète merveilleux pour le temps, et j'ignore sur qui se fondent ceux qui disent qu'il était moine... Outre le grand talent qu'il avait pour la poésie, il avait eu soin pour cultiver son style, et de le rendre assez élégant, pour donner de l'agrément à ses vers.* Denique Hieronym. Gundling (34): *Ordinem regis eligendi antiquum Guntherus et fuse et perspicue descripsit. Quod carmen ut omnes rerum Germanicarum studiosi repetitis vicibus perlegant, optandum.*

Unanimis hisce doctorum suffragiis unus obstreperit Lilius Gyraldus: *Opus quidem, inquit (35), tale, quale illa ferre potuit ætas, canorum et volubile, sed inconcinnum et circumfluens, et quod saporem scribentis et scripti refert vernaculum.* — Gravis ille profecto judex, modo ut librum legisset. Verum herele vero tantum abest, ut ne viderit quidem. Et enim idem ipse paulo post (36): *Exstat et Ligurini de Henrico Ænobarbo, hoc est Barbarossa. Exstat et Guntheri Germani opus duodecim libris digestum carmine heroico, quibus Friderici Cæsaris gesta continentur, quos si legere vacet interdum ad levandos*

(18) Hanc vero laudem Frisingensibus cedere comparatio docet.

(19) *De poet. Latin.*, p. 254, ed. cit. de *Histor. Latin.*, p. 136 ib.

(20) Reuberi *SS. rer. Germ.*, edit. Joannis, p. 414.

(21) Præfat. in suam edit.

(22) Ad calcem edit Rittersh., p. 207.

(23) V. supra § 2, col. 267.

(24) Præfat. altera *Annal. Batavor.* carmine scriptor.

(25) Interprete scil. Bailletio, cum ipsum adire non detur.

(26) *Adversar.* p. 2540 sq

(27) In notis msctis a Fellerio congestis et Geo.

Christi. Joannis communicatis. v. Reuberi *SS. rer. erm.* Præfat. Joannis, p. 411, 414.

(28) *Ad Saxon. Grammat. Hist. Dan.*, l. II.

(29) *Epistol.*, p. 505. *Antiquit. acad.* diss. 6.

(30) *Ad Nicol. Heinsium. Sylloge epistol. a viris illustr. script.*, ed Burmann., tom. III, p. 4.

(31) *Not. in Polyb.*, p. 171.

(32) *De poetis Latin.*, diss. 2, p. 88.

(33) *Jugements des Savants*, tome III, p. II, n. 1209, p. 336 (ed. Amstel.)

(34) *Gundlingiana Fascic. VI*, observ. 2, § 27, p. 185.

(35) *Histor. poetar.*, dial. 4, p. 247. (Ed. Lugd., 1696, fol.)

(36) *L. c.*, dial. 5, p. 307.

astus, quosdam quasi Lucani poetæ spiritus sub cœlo Scythico spirare videatis, tumentes scilicet et inflatos. Scripsit præterea hic Vitam divi Cyriaci eodem pene carmine circa annos Christi 1100. Ecce ridiculas hominis oscitationes et quasi deliria: Ligurini de Henrico Barbarossa, Guntheri duodecim libros de Friderici Cæsaris gestis, horum denique scriptorem circa annos 1100. Nimirum agebatur de scriptore mediæ ætatis, adeoque Germanico, scilicet Scythico: ad hæc fere sua composuit gentili fastu Gyraldus

§ VII. *Codicum Ligurini mscorum defectus ejusque causa probabilis.*

Prima mihi omnium atque potissima hanc editionem paranti cura fuit, ut in exstantes uspiam codd. Ligurini mscos inquirerem, sæpe mecum miratus, cur ne vel unum quidem priorum editorum res ea maximi momenti sollicitum fecerit. Læta studiis auspicia pollicebantur præcipuæ temporum rationes, plurimæ scilicet æque ditissimæ bibliothecæ publicæ, codd. mscorum infinita multitudo, novissimis mutationibus longævo situ excitata et quasi redempta, tum verò possessorum ac antistitum humanissima liberalitas et insignis litterarum favor. Nec mora, simul adivi celeberrimas bibliothecas, Romanam Prisco-Vaticanam, Viennensem, Parisiensem, Monacensem, denique San Gallensem ac Turicensem Helvetiorum. Et hic mihi cum primis iterandæ publicæ grates viris elogio meo majoribus, quorum officiis integerrimis, quanquam non id quod optaverim, tamen eam demum certitudinem assecutus sum, ubique cod. mscum Ligurini nequidquam reperiri. De Viennensi quidem affirmare non ausim, dum adhuc silentio potius quam certo responso stare detur, minus facilem experto virum alias litterarum antiquo-germanicarum amore laudatissimum Fridericum Schlegelium. At vero deluso spes melior illuxit, cui tutius acquiescam; nec deerit occasio, publicis usibus inferre quidquid olim obtigerit.

Interea dum ex illis locis amicas litteras expectarem, omnes egomet, quotquot nancisci poteram, codd. mscor. catalogos evolvi: Lambecii, Labbei, Montisfalconii, Reiseri, Sinneri aliosque quamplures una cum quibusdam bibliothecarum privatarum cimeliis illustrium. Frustra diu investiganti tandem in manus inciderunt: *Catalogi libror. mscorum Angliæ et Hiberniæ in unum collecti* (37), et inibi (38): *Catalogus ll. msc. Eduardi Bernardi*, ostendens (39) sub rubro: *Libri Latini cum veteribus exemplaribus collati: Guntheri poema de Barbarossa*, ne-

A mini quod sciam, adhuc observatum. Atque illico quidem diversæ cogitationes mentem subire, inventi gratiam augere. Nimirum auctorem Ligurini natione Anglum credebam, ipso principis editionis elogio persuasus. Quid? quod piæ vanitatis aliquid suspicabar in illa magnifica Chunradi Celtis inscriptione: *apud Francones in silva Hercynia et Druydarum Eberacensi cænobio*. Poterat ista vir summus suoapte ingenio addidisse favoris aut pretii gratia; siquidem illi præsertim ætati non adeo rarus titulorum splendor et multis nominibus excusandus. Quinimo poterat ipsis Druydarum Eberacensis cænobii vocabulis, forsitan in codicis fronte conspicuis Chunradus Celtis induci. Etenim Eboracum Angliæ monasterium (40) haud inepte Druidarum elogio gaudere possit, quos ex Anglia primum advenisse, gravissimo teste Julio Cæsare (41) comperimus; Franconica autem tellus Druidarum Germaniæ præcipua sedes antiquitus celebratur. Deinde percommode simul respondebatur Senkenbergii dubio non prorsus inani circa locum inventi codicis, utpote quem non vidisse miratur Joannem Tritheimium Monast. S. Jacobi Herbipolens. vicinum abbatem, eumque Franconiæ bibliothecarum solertissimum scrutatorem. Accedebat porro nobilis Ligurini locus (42), anglici regis ad Fridericum imperatorem datas litteras ac dona manifesto quodam studio circumscribens atque exornans. Explicabatur denique Ligurini locus alter, idemque omnium longe difficillimus, ni peregrinum scriptorem adeoque longinquum admittas, quem quidem valde miror, doctissimos viros, quotquot in Ligurinum aliquid ediderunt, omnino fugisse.

Scilicet annum suscepti a Friderico regni millesimum centesimum quinquagesimum quartum expressis numeris designat Ligurini scriptor (43). Hunc autem annum aperte falsum esse, duorumque spatio restringendum, cuius in *Histor. Germ.* vel ebiter tantum versato communi scriptorum testimonio liquet. Quomodo hoc æqualem fugere poterat vel supparem? quomodo Germanum aut imo Italum? Non equidem ignoro chronologicas illius ævi difficultates et summam æqualium in computandis annis discrepantiam, vel in ipsa Friderici imp. historia luculento exemplo conspicuam, videlicet celeberrimæ illius curiæ Moguntinæ, quæ Friderici Cæsaris primogenitum Henricum regem Germanorum imperatorem salutavit (44). Neque etiam ignoro primum ipsius Friderici regis annum a quibusdam peregrinis quinquagesimum tertium perhiberi, quinimo domestico, Joanni Nauckero (45). Nullus autem omnino scriptorum habet annum 1154,

(37) Oxon. 1595, 2 voll. in-fol.

(38) Tom. II, p. 227.

(39) N. 1507, 155.

(40) York.

(41) *De Bello Gall.*, l. vi, c. 15.

(42) L. vi, v. 168 sqq.

(43) *Ligur.* l. i, v. 167 sqq.

(44) Curiam istam solemnem ac frequentissimam nonnulli æqualium anno 1181 alii 1182, alii denique 1184 ascribunt. de Bunau *Leben und Thaten Friedrichs I*, p. 285.

(45) *Chron.* l. c.

præter unum Viennensem cod. mscum Othonis A Frisingensis *De reb. gest. Friderici I Aug.* (46). Ejusmodi codicem, si non eundem præ oculis habuisse Ligurini scriptorem, librarii lapsum bona fide secutum, dubitari vix potest.

Hæc si quis forte contulerit cum illo principis editionis epilogo (47) : *Ligurinus . . . juventuti Germanicæ . . . præbitus primo Viennæ per Chunradum Celtem* : et si virum noverit poetices laude sui ævi facile principem, tunc vero gravissimæ suspicionis impetum perægre sustinebit. Atque ego lubens fa-
teor aliquantulum laborasse ; sed hæsitantem re-
vocabat ipsius codicis antiquior facies : *Vetustate et ferme carie absumpti exemplaris*. Ita discrete testan-
tur primi editores (48). Ecquis autem ferat viros B illos celeberrimos, fama nobiles, morum integritate laudatissimos in fraudem una conspirasse ?

Habes igitur quæ Germanum aut Italum æqualem suspectum reddant ; recentem minus probabilem ; habes quæ peregrinum eumque Anglum commen-
dare possiat, adeoque Anglici quasi codicis interpo-
sitam fidem. Sed codex ille (modo ut talem existi-
mes), haud magni adhuc momenti faciendus. Ut enim taceam nondum visum atque expertum, detinet cumprimis inscriptum Guntheri nomen et re-
centiorem arguit editione prima, licet proinde non temere damnandum.

Causam præterea summæ codicum penuriæ plu-
rimis deperditorum exemplis facile tueare, præser-
tim cum in eam argumentum, et potiori quidem C jure, transtuleris, quod illustr. Rittershusium edi-
tionum raritati apposuisse legimus (49). *Bonum scilicet auctorem suppressum ab iis, qui veritatis lumen oculis suis irradians nec minimis nec maximis in rebus ullo modo ferre possunt, quique, quantum in ipsis est, abolere student ex omni memoria hominum, quidquid forte ipsorum cupiditatibus et dominatui adversatur*. Quamcunque vero defectus rationem admittas, certe *vobiscum* indicium inde frustra quæ-
siveris. Et cave nimium tribuas illi Senkenbergii adnotationi, quæ quidem tanti non est, ut Eboraci adeo Francorum inventum codicem omnino neges. Quid ? quod idem ille Trithemius anno demum 1506 Herbipolim abbas concesserat, adeoque plures post
inventum codicem annos ; tum etiam idem edito D Ligurino XII annorum vita superstes et inquirendæ veritati commodissime positus, nusquam dubium deinceps movit, ne dum aperte contradixit. Cur in catalogos non retulerit auctorem, non adeo captu difficile. Scilicet intellexerat forte Ligurini vocabu-
lum, et inde personam ignorans, nec libro de viris illustribus neque de SS. ecclesiasticis inserere po-
tuit. Atque etiam tantine Trithemii silentium in

(46) Muratori SS. rer. Italicar., tom. VI, p. 699, not. 1.

(47) V. supra, pag. 261.

(48) Sub finem editionis, in fronte catalogi emen-
dandor.

(49) Præfat. in Ligurin.

catalogis ? Nonne idem præterit Dithmarum Mer-
seburgensem, scriptorem celeberrimum ? Et ubi
nunc est codex ille Dithmariani chronici præstan-
tissimus Antuerpiensis olim Leibnitio traditus, cu-
jus ne vestigium quidem diligentissimo Dithmariani
chronici editori Jo. Aug. Wagner hac ætate nostra
indicari poterat (50) ?

Tandem id unum conjiciendo non assequor, cur
in commerciis illius ævi litterariis de Ligurino ne
vocula quidem occurrat. Qualiæcunque enim erudi-
torum judicia fuerint, indicata saltem exspectares.
Movebat me præ cæteris altum silentium in episto-
lico commercio Udalrici Zasii Icti famigeratissimi,
principibus ejusdem ætatis viris, adeoque et illis
necessitudine juncti, qui Ligurinum vel ediderant
vel suis in eum lectionibus illustrabant ; Hieron.
Baldungio, Henrico Bebelio, Jacobo Philomuso,
Chunrado Peutingero, Jacobo Spiegellio. Totam
ejus editionem (51) alioquin præstantissimam, per-
legi, de omnibus aliis ejus ætatis memorabilibus, de
Ligurino nequicquam edoctus. Hæc mihi qui cum
eruditorum moribus ac ævi indole componat, erit
magnus Apollo !

Quidquid postremum statuas de codicum penu-
ria ; absolutam adhuc definire nequis. Donec au-
tem fortunæ favor ubicunque tale quid excitaverit,
spes melior pendet ex Anglia, et ibi quidem, uti
nunc est rerum publicarum facies, aliquanto pen-
debit.

VIII. Editiones.

Primam ac principem editionem Augustinam,
Ligurini conservatricem eamque rarissimis omnino
bibliothecarum cimeliis ascribendam luculentius
indicabimus.

Inscriptio tituli singulari folio non datur, ut in
libris fere solet, sed codicum more præfationem
præcedit. Legitur autem prima fronte :

*Ligurini de gestis imp. Cæsaris Friderici primi
Augusti libri decem carmine heroico conscripti nuper
apud Francones in silva Hercynia et Druidarum Ebe-
racensi cœnobio a Chunrado Celte reperti, postli-
minio restituti.*

Æternitati et amori patriæ ab eodem consecratum.

Sequitur statim editorum præfatio s. epistola ad
lectorem, quam supra præmisimus. Altera folii
pagina legitur in fronte : *Ad Ligurinum (Chunradi
Celtis) carmen idem illud nobis exhibitum (52)*.
Mox *Incipiunt argumenta in decem libros Ligurini*,
quibus hæc folii pagina cum utraque secundi insu-
mitur, nisi quod finitis II argumentis iterum legi-
tur : *Epigramma ad Joannem Rymanum per uni-
versam Germaniam librarium et bibliovolum C.
(hun.) C. (eltis) Car. (men)*

(50) Præfat. cit.

(51) Udalrici Zasii *Epistolæ ad viros ætatis suæ
doctissimos*. Edid. Jos. Ant. Riegger Eq. Icti. Fri-
burgi et Ulmæ 1774. 8m.

(52) V. § 6, col. 280.

*In nostras terras Latius Græcusque character
Jam venit studio, culte Rymanne, tuo;
Pro quo condignas tibi dat Germania grates,
Et referet laudes hic et ubique tuas.*

Cum folio tertio demum exorditur opus ipsum Ligurini; duabus lineis inscriptum litteris majusculis: *Incipit liber primus Ligurini de gestis imp. cæs. Friderici primi Aug.* Eadem inscriptio cuique sequentium II præfigitur, nusquam autem finis indicatur verbo: *explicit* vel simili. Totum absolvitur foliis LXXV, et justa folii LXXV altera pagina clauditur, subuncti librarii, loci et anni indicibus, d. l. nobis iidem transcriptis. Hæc autem subscriptio, solum operis Ligurini, non totius editionis fini apposita, ideoque nonnullis prætervisa plures peperit errores. Ac primo quidem omnes Ligurini editiones, quarum sine loco et anno hinc inde mentio injicitur, Augustanæ censendæ, dum testimonium illud scriptoribus, in fine ultimi editionis folii querentibus apparere non potuit. Augustanæ porro censendæ, quæ sub anno 1567 quibusdam (53) notantur, numero nimirum tertio 0 in 6 scriptoris cujusdam oscitatione mutato, quem alii temere secuti sunt. Librarii denique nomen editionis Rittershus. mendo in *Veglinum* corruptum legitur.—Folii LXXVI prima pagina omnino vacua, folium ipsum singulariter videtur impressum, est enim glutine reliquis adjectum. Secunda ejusdem pagina legitur epistola Chunradi Peutingeri dedicatoria, eaque superscripta: *Dn. imp. cæs. Maximiliano augusto Conradus Peutinger Augustanus felicitatem.* Clauditur illa justa folii LXXVI hac altera pagina, deinde cum prima folii sequentis LXXVII sequitur uno quasi contextu *Friderici I imp.* epistola ad *Othonem Frisingens.* integra, qualem prologus libror. *Othonis De reb. gest. Frid. I* exhibet; ut adeo folium illud LXXVI unius Peutingerianæ dedicationis, forte tardius exaratæ, gratia impressum videatur. Finitam prima fere folii LXXVIII pagina imperatoris epistolam excipit: *De ortu, genere et posteris imp. Cæs. Friderici primi aug. Conradus, Peutinger, Augustinus ad lectorem.* Finito media folii LXXIX brevissimo commentariolo sequitur index emendationum sub epigraphe: *Errata libri primi Ligurini partim incuria impressorum partim vetustate et sermone carie et blaptis absumpti exemplaris. Orthographiam diligens Lector observa.*

Integra duo folia cum dimidio catalogus hic errorum explet, ipse mendis plurimis labefactus, ut ubique spectes artis infantiam, quacum editorum et correctorum diligentia frustra luctata intelligitur. Alioquin typus, ut illo tempore perlegans, litteræ

(53) Caveo et Oudino II. cc. Oudinus præterea locum Argentoratum suo ingenio affligit. Obripuit error iste duplex et cl. Maillairium (*Annal. typogr.*, t. I, p. 742. Ed. Amstel. 1733) ac ipsum hæsitare fecit diligentiss. G. Panzerum (*Annal. typogr.*, t. I, p. 67) ad Maillair. provocantem.

(54) De hoc Jacobo Heinrichmanno celeberrimo

A neque pingues nimis, neque graciles, atramentum vivi coloris, chartæ species densa, probe limata, lævigata, atque pulchræ omnino albedinis; forma, quam vocant in folio, justissimæ proportionis. Denique pro more sæculi nusquam paginarum numeri, custodes aut signaturæ; norma vero q. v. librorum tantum numerum observat, ut uni folii paginæ vocabulum: *Liber*, alteri libri numerum constanter inscriptum reperias.

Exemplari, quod in usum hujus editionis nobis benigne concessit liberalitas antistitum bibliothecæ Eriburgensis, prima pagina post præfationem subscriptum legitur: *Dn. Jacobo Heinrichmanno (54) Conradus Peutinger Augustanus dono mittit.* Quo quidem testimonio primi ac principis editoris haud parum augetur pretium nitidissimi hujus exemplaris, quod paucos ante dies prelo subtractum reputes, nisi eadem ista pagina, forte longius obnoxia, levem rubiginem contraxisset, reliquis omnibus intactis. Præterea plurimas adnotationes ascripsit, nec illas indoctas una manus, quam tamen Peutingeri ne censeas, monel alia forma litterarum et atramentum plane diversum. Peutingeri littera pinguis, contra gracilis adnotationum, adeoque ductus omnino discrepant. Sola folii LXXVIII, pagina prima Peutingerus omissam vocem in sua pte dissertatione de Friderici ortu, genere, etc., supplevit, iisdem plane litteris ac eodem atramento quibus in fronte ille ipse usus erat. Cæterum adnotationes istæ, vel Heinrichmanni vel alterius, in primis copiosæ libro I et II, sequentibus rariores, in libro VI subsistunt. Eadem denique manus majusculis litteris Ligurini titulo, quasi typum imitata, superscripsit: *Guntheri Alemanni clarissimi poetæ*, quæ verba deinde excipit impressus Ligurini titulus uno veluti contextu, ut auctorem de Ligurini vocabuli significatione penitus recte sensisse perspicias. Postremo non indignum notatu duxerim, haud paucas harum adnotationum Rittershusii conjecturas præoccupare, qui quidem alio Augustanæ exemplo, Henischii medici August. adnotationibus instructo, sese usum esse profitetur (55).

Secunda editio Argentorati apud Joann. Schottum una cum Bartholini *Austriade* prodiit, inscripta:

Guntheri poetæ clarissimi Ligurinus, seu opus de rebus gestis imp. Cæsaris Friderici I Aug. lib. X absolutum. Richardi Bartholini Perusini Austriados lib. XII Maximiliano Augusto dicati. Cum scholiis Jacobi Spiegellii Selest. V. C. 1531. fol.

Falso quibusdam anno notatur 1551, scriptorum oscitatione prognato; tum etiam Selestadium,

Grammatico et Gymnas. Tubingensis præceptore, qui anno adhuc 1560 Augustæ Vindelicor. post exantlatos scholæ labores fere centum annorum venerabilis senex degebat, v. Bürckard. *De I. Lat. in German. falis*, t. I, p. 299. t. II, p. 415, 417, 419, 421.

(55) Præfat. fol. 6. b.

Spiegellii patria, in officinæ locum errore simili mutatum legitur. Copiosis utrumque librum adnotationibus instruxit Spiegellius, iisque historicis, geographicis, ethico-politicis, theologiceis atque etiam grammatico-philologicis. Nihilominus ipsum Ligurini textum, ultra quam credi fas est, neglexit, vitiis adeo manifestissimis relictis. Argumenta singulis libris primum singula addidit, exemplo parum commendabili, sed reliquis imitato. Typus, ut illo ævo, satis elegans, idemque rarioribus annumerandus.

Tertia editio est Petri Pernæ, bibliopolæ Basileensis anno 1569 cum præfat. Philippi Melancthonis.

Hanc egomet nondum vidi, adeoque frustra adhuc exploravi, cum in ipsa præstantissima bibliotheca Goettingensi non inveniatur. Attamen exstare nullus dubito, gravissima testium auctoritate persuasus. Visa nimirum et manibus tractata doctissimo Rittershusio, qui sibi dono concessam a Joachimo camerario medico Norimberg. diserte memorat (56). Junctam Othonis Frisingensis et Radevici libris indicat Dav. Clement (57). Quomodo vero differat a sequenti, nusquam reperio, nisi quod eodem illo teste Frisingensium libri post Ligurinum addita videantur. Equidem unam eandem utramque crediderim, divisis bibliopolæ vel industria vel obsequio exemplaribus, ut eo magis commendarentur pro diverso virorum favore; aut etiam honoris gratia, quem utrique deferre, sui commodi fecisse potest.

Quarta editio anno eodem eadem ex officina profecta sequenti sub titulo conspicitur.

Otonis episcopi Frisingensis Leopoldi Pii marchionis Austriae F. Chronicum, sive rerum ab orbe condito ad sua usque tempora gestarum libri octo. Ejusdem de rebus gestis Friderici I. Cæs. Aug. libri duo. Radevici Frisingensis canonici de ejusdem Frid. gestis libri II, prioribus additi. Guntheri poetæ Ligurinus, sive De gestis Friderici libri X. Addita sunt et alia, cum ad Friderici, tum ad posteriorum imperatorum historiam pertinentia, quorum catalogum proxima pagina notavimus. Ex quibus quædam nunc primum, reliqua integriora longe quam antea eduntur, adjectis etiam notis et indice accurato. Basileæ apud Petrum Pernam 1569. Non sine Cæs. majest. privilegio, fol.

Indicem adversa tituli pagina exhibitum sequitur P. Pithœi epistola Jacobo Cujacio IC. scripta, post illam ejusdem Pithœi de Otone, Radevico et Gunthero judicium, quod præfationis loco positum et nos hoc elogio appellavimus. Tum vero index capitum in Otonem et Radevicum, quem intermisso folio vacuo excipiunt eorundem libri cum appendice vetusti scriptoris in Radewinum (scil. Radevicum), quo quidem clauditur iste tomus. In-

A termisso deinde altero folio vacuo sequuntur septem impressa folia, sed illa paginarum numeris non distincta. Continent supplementa quædam et varietates lectionis in Othonem et Radevicum, e codicibus per M. Flacium P. Pithœo transmissis, quorum unus antiquissimus insigne prorsus additamentum præbet in historiam comitum Schirensium, præsertim Othonum de Wittelspach, cum doctissima Pithœi adnotatione. Hisce finitis paucissimæ exhibentur viri illustris in Ligurinum emendationes et adnotata quædam ad Albertum Argentinensem; subjungitur brevis deprecatio de promissis et non datis uberioribus in Ligurinum adnotationibus, quarum vice, ad explendum ternionem illis a bibliopola relictum, Conradi vetus et bene notum

B Chronicon rerum Moguntiacarum substituitur. Intermisso denique iterum folio vacuo sequitur, nullo inscriptus titulo, Ligurinus, post Alberti Argentinensis chronicon, cum adjecta Cuspiniani in illud epistola, denique index rerum et verborum, qui tamen ad Ligurinum et Albertum Argent. nequidquam pertinet. Hi duo singulare veluti volumen constituunt, singulari quoque paginarum serie distinctum. Et de promissis quidem adnotationibus ipse Pithœus: *Statueramus autem, inquit, ampliores notas. aut potius conjectanea addere, quibus juris veteris Gallici Germanicique aliqua non satis vulgo nota, potissimum vero dignitatum officiorumque ac militiarum origines progressusque, quantum quidem in nobis esset, brevissime explicarentur. Sed cum nos hinc preli currentis properatio, aliud tum nescio quid agentes, premeret, inde suborta quædam privata eaque magis necessaria occupatio avocaret, rem jam penitus mente conceptam, in aliud tempus differre coacti sumus. Dolendum profecto virum peritissimum, aliis curis abstractum, eas maximæ momenti materias illustrare non potuisse; modo ut serio rem actam ab illo constaret. Ex ipsis autem illius verbis haud obscure intelligitur Pithœum, quæ mente conceperat, actu faciliora reputantem, eruditorum non insolito more, propositis ac promissis plus æquo indulgisse. Videas nimirum integrum ternionem bibliopolæ fiducia pollicitis relictum, postmodum aliis explendum. Quid?* D quod adeo viginti septem annorum editioni superstes ille fidem non liberavit.

Quintum Ligurini typum promulgavit Justus Reuberus consiliarius palatinus in Collectione SS. rerum Germanicarum Francofurti apud hæredes Andr. Wecheli 1584, fol.

Nihil in hac editione, nisi verbotenus receptum universum Jacobi Spiegellii volumen, una cum omnibus omnino vitiis. Reuberianam hanc editionem, alias nitidissimam, quam primam nos appellamus, sub falso quibusdam (58) anno 1582 notari scias; deceptis videlicet indicio Rittershusianæ. Non-

Relectiones hiemales, sect. 110, p. 130. Leysér, Hist. poet. med. avi, p. 790.

(56) Præfat. fol. 6. b.

(57) L. c. p. 326.

(58) Christi. Neu Mentissa ad Degorei Wheari

nulli (59) de tertio quodam Reuber. collectionis A tomo fabulantur, qui nunquam prodierat.

Sextam, eamque omnium longe præstantissimam editionem adornavit Conradus Rittershusius, et ecce titulum :

Guntheri Ligurinus seu de rebus gestis imp. Cæs. Friderici primi P. P. Aug. cognomento Enobarbi, sive Barbarossæ, libri x. Opus non solum poetis lectu jucundum, sed et historicis et politicis et aulicis, ad deliberationum, consiliorum, legationum, orationum et epistolarum exempla; jurisconsultis quoque ad juris feudistici cognitionem utile in primis ac necessarium. Cunradus Rittershusius, J.C. recensuit: quinque editionibus inter se collatis mendas hinc passim plurimas gravissimasque tam lectionum, quam distinctionum sustulit: notis illustravit; et accurato rerum ac verborum memorabilium indice nunc primum locupletavit. Tubingæ, apud Georgium Gruppenbachium 1558, in-8°.

Adnotationum singulare volumen annum ante comparuit, eique titulus inscriptus :

Notæ in Guntheri Ligurinum, auctore Cunrado Rittershusio, J.C. profess. Norico. Ad nobiliss. et eruditiss. D. Joan. a Bredow, Eq. Marchicum. Tubing. typis Georgii Gruppenbachii, an. 1597, in-8°

Audiamus ipsum celeberrimum editorem de causis et rationibus hujusce sæ editiõnis verba facientem (60) :

Equidem (ut de me pauca dicam, deque occasione qua ad istam editionem parandam sum delatus) cum adolescens in scholis jurisconsultorum elegantium (cæteris enim tantum est cum bonis auctorib. et literis, quantum cani cum balneo) aliquoties in explicatione doctrinæ feudalis audivissem laudari hunc, quem dixi, Guntherum; produci etiam aliquot elegantes ejus versus ad exornanda et illustranda quædam in illo jure feudorum, satis alioquin barbære et infeliciter descripto: sensi me sæpius magno accendi desiderio videndi legendique totius auctoris, qui quam esset bonus, in promptu erat ex illis, quæ proferebantur, particulis æstimare, ex ungue leonem, quod dicitur. Sed quod nunquam ille commoda forma editus, qua vero editus erat, ea nusquam venalis reperiretur, exemplaria Guntheri a me et commilitonibus frustra tum quidem requirebantur. Tandem cum paucis adhinc annis in eum incidissem, sic avidè eum diligenterque lectitavi, ut qui diuturnam sitim explere cuperet. Multa inter legendum, quæ mihi sorte in mentem veniebant, ac vel ad emendandum vel ad illustrandum hunc scriptorem videbantur pertinere, ad oram libri mei adnotabam: eaque quæ adnotassem ita temere, atque ut quidque sub acumen styli venerat, postea inter describendum novis subinde accessionibus augebam. Tandem etiam, accedentibus præsertim clarissimorum virorum adhortationibus, incen-

tivo etiam addito per nobiliss. et eruditiss. Christophorum Pflugium Eq. Misn. coepi de nova aliqua Guntheri editione procuranda cogitare, et quidem ejusmodi, quæ pluribus usui esse posset, measque illas adnotatiunculas, quas magni aliquot viri non inutiles neque contemnendas judicabant, adjunctas haberet.....

Idem in Præfatione .

Hic igitur tantus et tam præclarus scriptor, cum debuerit perpetuo sinu gestari, et manibus teri, lectitæque ab omnibus, propter uberem ac multiplicem fructum, qui inde ad omne hominum genus, maxime qui imperium Romanum, sive potius Germanicum agnoscunt, redundare potest: adeo tamen male acceptus et habitus fuit, ut me ad commiserationem fortunæ suæ commoverit. Non solum enim multis sæculis ignorabilis latuit, sed etiam deinde cum liberali manu assereretur, et in lucem ex squalore et tenebris carceris producere ipsius carmen, et plurimis illud mendis turpificatum fuit, et auctor pene de suo nomine periclitatus est. Nam cum a Cunrado Celle Protacio, qui primus post renatas bonas litteras Germanicæ poeta exstitit, codex manuscriptus Augustam Vindilicorum allatus esset, comitateque Cunradi Peutingeri J.C. et aliorum quorundam nobilium et eruditorum virorum liberalitate procuratum, ut typis describeretur; tum vero Ligurinus, quod auctor operi indiderat, ipse scriptor vocitatus est: eumque errorem complures postea etiam docti errarunt, dum Ligurinum pro Gunthero laudant. Non tuli divius indignam hanc Guntheri fortunam, et post priores illos duos Cunrados, quibus vitam ac lucem debet, tertius ipse superveni, ut essem ei vindex et assertor; accedentibus præsertim aliquot magnorum virorum adhortationibus, quibus me satisfacere posse optarim.

Ego tandem, qui consilium auctoris animadvertissimum, voluisse videlicet ipsum constare

Clandendum manibus forma breviorè libellam: hoc est Enchiridion scribere, sequendum id mihi arbitratus, auctor sui typographo, ut hunc auctorem minori forma tandem recideret. Sed et propter mendas, quæ in prioribus editionibus omnibus plurimæ ad hoc temporis resederunt, omnino aliam duci necessariam editionem, ex qua illæ, quoad ejus fieri posset, eluerentur. Quaquam autem pleraque errata, quæ hinc sustuli, tam in fuerunt, ut a quovis non oscitante neque indocto lectore deprehendi potuerint, neque mihi magnam inde vel ingenii vel acuminis laudem tribui posulem; tamen hunc scriptorem diutius tam depravate circumferri, ferre aut dissimulare non potui. Ita nescio qua cupiditate accensus sum, adornandæ hujus novæ editionis, cui peculiarem librum Notarum adjunxi, in quibus non modo emendationum ratio redderetur, sed etiam res nonnullæ,

(59) Valer. Andreas, Casim. Oudinus, ll. cc.

(60) Epist. dedicat., fol. 2, b. sq. Præfat. fol. 4. a. b, fol. 7, a.

et formulæ atque sententiæ insigniores illustrarentur.

Hæc ille, et jure quidem. Primus enim communi doctorum judicio Ligurini libris priscum veluti nitorem restituit, notisque plurimis, eruditione plenis, operæ fructum adauxit, raro ac nobili studiosæ critices in sequiorem exemplo. Gravis ubique dictorum ponderibus, dives exemplis, observator eximius; verumtamen potior in grammaticis. Reliqua minus excellunt; nonnulla disjuncta, quantumvis doctissima. Multus præsertim in quæstionibus theologicis, in regulis ethicis atque politicis pro more sæculi. Tum etiam Romanæ jurisprudentiæ nimium sedulus assertor, plurima Germanarum consuetudinum capita cum illa perperam commiscet, non æque gnarus disciplinæ prisco-domesticæ. Quandoque neglecti Ligurini fontes (61). Ipsa denique parum commoda editionis οὐκ οὐκ. Quærentem crebro molestat notarum in capita distinctio, cujus nullam omnino rationem perspicias; deinde frequens earundem cum operis textu discrepantia, qua sit ut sæpissime emendationem in notis legas, quam in textu redditam frustra quæsiveris. Et de librorum quidem argumentis jam supra diximus (62); ipsemet autem Rittershusius notarum volumini præfatur: *Argumenta, quæ in aliis editionibus libris præfixa sunt, curavimus uno in loco imprimis initio ante ipsum Guntheri opus, secuti auctoritatem editionis primæ et antiquissimæ Augustanæ.* Bene scilicet istud, modo ut factum invenias. Hæc aliaque, cum primis nominum orthographiam, Augustanæ non solum, sed etiam auctoritatibus refragantem, cum viri diligentia perægre concilies, nisi textus et adnotationum diversas editiones in causam admiseris, adeoque Rittershusium alienis negotiis impeditum, dum Ligurinum prelo subjiceret. Neque enim in plurimis mentem mutasse, neque temere sibi contradixisse credi fas est, cum ne vestigium quidem desertæ sententiæ in præfatione reperiatur.

Septimum Ligurini typum exhibet recusa Justi Reuberi SS. *Germanicorum Collectio, Hanoviæ ex typographeo Wecheliano, sumptibus Danielis et Davidis Aubrii et Clementis Schleichii 1619, folio* (63).

Iterata tantum editio quinta eaque nec aucta nec emendata. Secunda nobis audit in adnotationibus.

Devenimus ad octavam eamque ultimam adhuc Ligurini editionem, ejusdem collectionis Reuberianæ denuo recusæ curante Georgio Christiano Joannis. *Francof. ad Mœnum 1726, folio.* Inibi pag. 407:

Guntheri poetæ clarissimi Ligurinus, sive De rebus gestis Cæsaris Friderici I A g. libri x. Cum scholiis et adnotationibus Jacobi Spiegelii, Conradi Rittershusii et Gasparis Barthii.

(61) Insigne oscitationis ejusmodi exemplum habes in not. ad lib. ix, v. 55 sq. Cf. Radevic. *Frising.*, l. II, c. 9.

(62) Col. 279.

(63) Præfat. edit. sequentis p. 2.

(64) Præfat., p. 413 sq.

A De suis in Ligurinum curis ipsemet Georgius Christi Joannis (64):

Paucis exponam, quid in nova hac editione opera mea præstitum sit. Enimvero cum recognoscendis his Guntheri libris me dedi, editionem secutus sum Rittershusianam, quippe optimam; ut tanten, quod ad argumenta librorum, quæ junctim ille, simulque initio operis imprimi curavit, Spiegelii Reuberique, qui singula singulis præfixere libris, presserim vestigia. Dein suasu virorum quorundam, ut litteratum, sic munerum ac meritorum gloria amplissimorum, notus Rittershusii Spiegelianis inserui; quod et raro admodum inveniantur, et tamen luculentæ prorsus sunt, ut merito Vossio (65) audiunt et Sagitario (66), doctissimæque, ut Struvio (67). Inserui autem non eas modo, quas doctissimus auctor. olim Gunthero subjecit, ac dn. 1597. Tubingæ edidit, sed illas etiam, quas postea margini exemplaris sui adlevit; consultissimus vero vir, multisque nominibus non de academia solum Altdorsina, in qua jus canonicum et publicum magna nominis sui celebritate proficitur, sed de universa etiam re litteraria meritis Eucharius Gottlieb Rinckius, benevole mecum communicavit; quin, præter has Casparis quoque Barthii manuscr. quas nobilissimus Fellerus olim hunc in finem contulit; paucas quidem numero, easque breves admodum, quæ tamen auctorem interdum emendant, interdum luce aliqua perfundunt. Ut autem noris, quæ cujusque sint, Spiegelianas lit. Sp. Rittershusianas lit. R. Barthianas lit. B. ubique apposita notavi.

Verissima quidem omnia, quæ vir celeberrimus de suis in Ligurinum laboribus hicce profert. nec erit qui Reuberianam hanc editionem inde præstantiorem longè redditam inficietur. Modo omnes omnino Spiegelii ac Rittershusii adnotationes tanti non duxisset, ut illas integras adderet. Aucta hinc sine fructu voluminis moles et lectoris incommoda. Quippe quod textus veluti cymba in Oceano, ita in notis natat, oneratque potius lectorem quam juvat. Præterea de suis parum aut imo nihil addidit Joannis, qui singulari profecto studio vitam omnem atque doctrinam in id semper impendebat, ut aliorum fæces purgaret atque nomen efferret. Quomodo vero Rittershusii textum a se adhibitum dicat, non facile capio (68), siquidem ille argumenta ab Rittershusio uno ordine, simulque initio Ligurini præfixa monet, quod manifesto falsum ostendimus. Quod reliquum est, virum clarissimum eadem bona fide Rittershusii tam ipsius monita, quam aliorum petita, transtulisse deprehendi, quo factum est, ut nonnullos quoque Rittershusii errores, ipsasque mendas typhotæ transsumpserit.

(65) *De historicis Lat.*, edit. cit., p. 254.

(66) *Introd. in Hist. eccles.*, c. 24, § 39, p. 629.

(67) *Biblioth. hist.*, c. 7, § 14.

(68) Tamen præ oculis habuisse vel ex hoc intelligas, quod corruptum Oeglini typographi nomen accusat.

Subjungere lubet huic editionum catalogo nonnulla de duabus aliis, quæ lucem non aspexerunt. Primam earum serio meditatam erat vir solo nomine laudatissimus Joannes Fridericus Gronovius, celeberrimus apud Lugdunenses historicarum et eloquentiæ professor. Quæ quare successum non habuerit, ipsius verbis (69) audiamus :

C. Rittershusius cum notis Tubingæ ante quadraginta fere annos eundem (Ligurinum) publicavit. Constitueram ego quoque aliquando in honorem nostræ gentis, tum, quod etsi vitia sui ævi non effugit, apparet tamen in eo et vis ingenii et imitatio optimorum poetarum : ne dicam de historia, in quam cum Othone Frisingensi et Radewico ille unicus est : ne dicam, quod artes aulae papalis prodit pulcherrime, Cæsarisque majestatem et jus asserit, ut non intersit boni publici istum scriptorem perire. Est autem corruptissimus adhuc et plurima jam notaveramus, anno præcipue cum Amsterodami ejus mihi copia esset. Sed bonum factum quod consilium illud abjeci; quæ enim de hoc scriptore nostraque opera judiciorum ludibria fuissent apud eos, quibus Silius Statiusque, postquam nos illis non male fecimus, evulnerunt. Isthoc pretio omnibus omnino manus absteineamus, ne cum illos recensuerimus, ut recenseantur jure habeantur indigni.

Ecce paucorum superciliis ingens damnum illatum Ligurini profectibus atque rei litterariæ!

Alteram eamque speciosam quidem sæpius annuntiaverat (70) famosus in academia Duisburgensi eloquentiæ professor Joannes Hildebrandus Withofius, cujus titulum transcribo :

Guntheri Ligurinus cum commentario, notis et emendationibus. Accedunt integræ Rittershusii et Pithæi, tum excerptæ Spiegelii nec non selectæ Barthii, Lipsii, Casauboni, Heinsii et aliorum observationes.

Prelo parata jam ipso anno 1750, cur quadraginta post annis, quos ille Withofius ferme superstes, publicata non fuerit, haud facile dictu, ne dicam captu, reputares. Certe Withofium in eam rem plurima contulisse probat editum illud specimen, quod quidem post annos viginti quatuor iterum excusum, singulari sane exemplo ne litterula quidem auctum, quin imo cum ipso mendarum eodemque catalogo repetitum est. Jam vero si specimen illud et auctoris commentandi modum inspexeris in alia quæque semper evagantem, ominis causam assequeris. Nimirum singulos Ligurini libros ista methodo circumscriptos in spissa volumina debuisse excrescere, ut Ligurinum in Ligu-

rino prægre invenisses. Hæc autem divinatio non admodum difficilis, absque dubio bibliopolas, quam illis temporibus operum volumina foventes ipsumque adeo eruditorum favorem amovisse videtur. Sic ingentes illæ minæ in vanis elogiis conquieverunt, atque operis Dædalei solam vidimus inscriptionem.

§ IX. De sparsis variorum in Ligurinum curis.

Scriptorem majoribus nostris tam charum nec solum doctis et academiis, sed etiam, imitabili prorsus instituto, per Germaniæ gymnasia lectitatum, duorum fere sæculorum spatio typis octies evulgatum, eruditorum curas multiplices expertum esse, dubitari non potest. Id vero stupendum pene favoris exemplum, ubi plurimos nil nisi Græca vel Romana crepasse novimus, quod simul in causa potissimum censeas, quæ maximam partem ejusmodi curas intra schedam continuerit.

Ex iis autem, quas publicis usibus vel præbitas vel destinatas accepimus, omnium primo loco habendæ sunt adnotationes doctissimi sæculi xvii polyhistoris Casp. Barthii. Exiguam sane partem exhibent, quæ lucem adhuc viderunt, adversariorum libri LX, eamque minus illustrando Ligurino, quam aliis ex illo scriptoribus, inservientem. Alias itidem paucissimas debemus nobili officio Felleri erga Geo. Christi. Joannis, quas ille suis locis apposuit. At vero ditissimam segetem in subductis adversariorum cxx libris mscis latuisse, testibus idoneis comperimus; quos inter cumprimis appellandus Christianus Daumius, æqualis et familiaris, de iis ita locutus (71)

Gunterum poetam cum notis marginalibus totum jam olim oppleverat nondum tamen in tres illos tomos præter quæ in I. librum animadvertit, omnia exscripsit. Totus autem centesimus octogesimus liber adversariorum libro Gunteri secundo dicatus est; his verbis incipiens, quæ exscribam, ut garrulitati meæ, nec minus fidei satisfaciam : « Gunterum Germanici stirpis et nominis scriptorem, poetam sequiorum omnium longe præstantissimum, recensere exorsi, ad librum ejus secundum progressi sumus. »

Obsoleta penitus exinde schedarum Barthii memoria, nostris hisce temporibus fortuita eruditi Gallici de illis questione resuscitata est (72). Et faustis ea quidem auspiciis, cum desideratissimum illud bibliopolæ Lipsiensis Friderici Rochii commercium litterarium paulo post institutum, questionem denuo susceptam strenue prosequeretur (73), Nec dubitandum, quin ad certa demum

(69) Epist. Nic. Heinsio scripta in sylloge epistol. a viris illustrib. scriptar. ed. Burmanno, t. III, pag. 4.

(70) Leipziger neue Zeitungen von gelehrten Sachen a. d. J. 1750, n. 25, p. 205 sq. — Miscellan. Duisburg., fasc. 1, p. 142. Withofii specimen in Guntheri Ligurinum., Duisb. 1751, in-4° 1755 in-4° passim.

(71) Epist. ad Reinesium in : Thomæ Reinesii Epist. ad Christ. Daumium ed. J. A. Bosio, Jenæ 1670, 4, p. 77, 78.

(72) Allgem. Literar., Anz. 1797, n. 151, p. 1557 sq. (73) Allgem. Literar., Anz. 1798, n. 74, p. 765 sq. — 1799, n. 182, p. 1815 sp., n. 199, p. 2016 sq. — 1800, n. 205, v. 2016 sq. — 1801, n. 180, p. 1729 sq.

indicia multorum consilia perduxerint, ni fatis iniquis optimum illud institutum auctoris funere concidisset. Siquidem eo perventum jam erat, ut veluti digitis ulterior investigandi modus monstraretur, et valde etiam suspicor, magni cujusdam nominis eruditi famam haud parum periclitatam fuisse, si res ultra processisset. Gravissimi ponderis indicium postremo suggesserat ipsemet ille Fredericus Rochius, candore nobili simul ac temperato. Nam quanta cupiditate non minus ac impudentia quidam eruditi Barthii posthumis inhiarint, in ipso praestantis viri statim funere observatum est, eoque notabilis Daumii locus (74) :

Barthii τοῦ μαχαρίτου (cras sepeliendi) Adversariis imminuerunt jam dudum, si non sagaces at retentrices invita nobilissima Vidua manus. Ea nimirum sibi assertum ivit Matthæus von der Lage, sed publice ea restituere coactus, voto Epicedium meum deproperatum, at postea aliqua emendatius transmissum corrigendi, haud satisfecit.

Adnotationum itaque Casp. Barthii, praeter paucas illas editas, deslenda adhuc jactura est. Pars minor quidem in Adversariis, quas ad CLXXX modo librum continuatas, eumque Ligurini secundo demum dicatum percepimus; reliqua maxima in schedis, ni forsitan alterutrum aliquando protrahatur. Earum quae vidimus brevissimae omnes, plerumque nudae, saepius audaces, haud raro felices, aliquoties temerariae et sola memoria profluentes. (75), ut ferme subitae. Nimirum Barthius ingenii ac judicii acumini et immensae doctrinae de suis optima quaeque debet, meditationibus parum. Hinc quoque non aliis, tantum suimet, exemplum, ac omnino viris accensendus; quos quidem rectius suspicias quam imiteris.

Feruntur et Lipsii, Casauboni et Heinsii, summorum virorum in Ligurinum emendationes, quas quidem omnes videre nondum contigit. Meminit illarum unus, quem sciam, Withofius, in illo titulo nuntiatae editionis. Frequens illi cum doctis Batavis, in primis Burmanno praepatore commercium,

(74) L. a. p. m. 223.

(75) Exemplum habes in Adversariis d. 1239, ubi: Gunterus non ineptus poeta, l. III, v. 220:

. vix hæc stimulatus Apolline toto

Vel Maro vel magnus fatis æquaret Homerus.

Ita legendum, cum factis perperam edatur. — At vero nulla prorsus editionum neque factis, neque fatis; omnes omnino verbis, ut ipse Barthius alio reddit (Advers. p. 2529).

(76) Duisburgi 1727, fol.

A et cum studiis eorum familiaritas, quae editarum æque ac ineditarum ejusmodi adnotationum copiam fecisse potest, et vereor ne virorum illustrium conjecturas quasdam, ut aliorum, occuparit. Egomet autem, ut saltim illis uti quandoque liceat, monstrante manu cujusdam eruditi nostris laboribus faventis, vehementer optarim.

De ipsius Withofii in Ligurinum specimine; quod ad formulas ac editiones jam diximus. Exstant autem et aliae viri doctissimi in Ligurinum conjecturae, quibusdam ab illo editis quasi ludendo dispersae. Ita locum Ligurini felicissime emendatum legimus, *Orationi in memoriam confessionis Augustanae* (76) subjectum. Plurimas autem, ipso teste, seorsum (77) exhibitas, precibus publice prolatis huc usque frustra deprecimur. In conjiciendo Withofius non raro felix, quantum quidem assequi potuit acumine vel memoria veterum; idem vero mediae latinitatis non admodum gnarus, et in ipsis Ligurini fontibus nequidquam versatus. Inde factum ut auctori aliquoties affingat contra indolem ejus ævi, nimirum cuncta pene revocans ad normam antiquae venustatis, quod critices modum excedentis vitium et in aliis advertimus, eoque de corruptissimo Ligurini textu nimias querelas magnam partem existimes. Grande praeterea supercilium, audacia petulans (78) et inverecunda temeritas in judicandis aliis. Denique non paucas emendationes a Pithæo, Rittershusio, Barthio praecipuas invenimus, easque singulis restituendas putavimus. Quippe quod Withofii temporibus octava jam editio pridem innotuerat, eumque fortuito convenisse neque probari possit, neque adeo censeri.

Recentissimae, quas novimus, in Ligurinum conjecturae sunt Corn. Valerii Vonckii. Exiguus autem earum numerus et rarius acumen, ut, si tres quatuorve exceperis, reliquae depravent potius textum quam adjuvent, neque omnino ego doctissimi auctoris et illustris cum illo Saxii judicio subscribam: plures perinde maculas Ligurini libris fuisse abstersas.

(77) Kaiser Friedrichs erdichtete Kopfstretung, ganz neue Beweisthümer nebst einer Stelle aus Günther, vier Stücke. Duisburg. Intelligenzbl. 1737, n. 5 sq. Funfzehn Discurse von den vornehmsten Thaten und Verrichtungen Kaisers Friedrich Barbarossa, nebst Ausbesserung vieler merkwürdigen Stellen aus Güntheri Ligurino. Ibid. 1747.

(78) Audacissimum criticum appellat van Staveren in *Miscellan. observat. crit. novis*.